

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ČEZMEJNO SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN ITALIJO NA
PRIMERU PROJEKTA KRAS-CARSO**

Ljubljana, julij 2016

TEJA IPAVEC

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Teja Ipavec, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo na primeru projekta Kras-Carso, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko asist. dr. Šlander Wostner Sonjo.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 KOHEZIJA IN KOHEZIJSKA POLITIKA EU	1
1.1 Razvoj kohezijske politike EU	1
1.2 Instrumenti kohezijske politike EU	2
1.3 Cilji kohezijske politike EU skozi programska obdobja	4
1.4 Razdelitev sredstev kohezijske politike EU v Sloveniji.....	6
1.5 Evropsko teritorialno sodelovanje.....	7
1.6 Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje (EZTS)	10
1.7 Teritorialno sodelovanje v obdobju 2014–2020.....	10
1.8 Čezmejno sodelovanje Slovenije v obdobju 2007–2013	11
2 ČEZMEJNO SODELOVANJE MED ITALIJO IN SLOVENIJO	12
2.1 Program PHARE, pobuda skupnosti INTERREG, IPA.....	12
2.2 Zgodovinski pregled čezmejnega sodelovanja med Italijo in Slovenijo.....	13
2.3 Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013	14
2.3.1 Cilji Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013	14
2.3.2 Finančna struktura in struktura upravljanja Programa	17
2.3.3 Tipi projektov	19
2.3.4 Območje čezmejnega sodelovanja med Italijo in Slovenijo	19
3 PROJEKT KRAS-CARSO	23
3.1 Finančni vpogled v projekt Kras-Carso	24
3.2 Namen in cilji projekta Kras-Carso.....	25
3.3 Aktivnosti projekta Kras-Carso.....	26
3.4 Doseženi cilji-rezultati	28
3.5 Ocena vpliva projekta Kras-Carso na trajnostni razvoj krasa	33
3.6 Intervju s ključnimi deležniki projekta Kras-Carso	35
3.7 Ocena uspešnosti projekta Kras-Carso na podlagi razpoložljivih informacij	36
SKLEP	38
LITERATURA IN VIRI	40
PRILOGA	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Razdelitev sredstev kohezijske politike v Sloveniji v obdobju 2007–2013 glede na cilje in sklade.....	6
Tabela 2: Odobrena sredstva EU po programih čezmejnega sodelovanja 2007–2013	11
Tabela 3: Hierarhični pregled ciljev in prednostnih nalog Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013.....	16
Tabela 4: Finančni načrt programa glede na prednostne naloge za obdobje 2007–2013	17
Tabela 5: Pregled porabe sredstev projekta po projektnih partnerjih.....	25
Tabela 6: Aktivnosti projekta Kras-Carso po delovnih sklopih.....	28
Tabela 7: Kriteriji za izdelavo ocene vpliva projekta na trajnostni razvoj.....	34
Tabela 8: Vpliv projekta na trajnostni razvoj Krasa*	35

KAZALO SLIK

Slika 1: Instrumenti kohezijske politike.....	3
Slika 2: Delež ESRR sredstev glede na obliko teritorialnega sodelovanja v obdobju 2007–2013	8
Slika 3: Območja čezmejnega sodelovanja EU upravičena za ESRR sredstva v obdobju 2007–2013*	9
Slika 4: Programi čezmejnega sodelovanja Slovenije z Italijo skozi čas.....	13
Slika 5: Področje čezmejnega sodelovanja Slovenija:Italija 2000–2006*	20
Slika 6: Območje programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija v programskem obdobju 2007–2013*	22
Slika 7: Načrt za prostorski razvoj Krasa.....	31

UVOD

Dandanes se države članice Evropske unije (v nadaljevanju EU) in evropske regije srečujejo z izzivi, ki presegajo nacionalne meje in zahtevajo skupno ukrepanje. Čezmejno sodelovanje omogoča reševanje skupnih izzivov na obmejnih območjih, izmenjavo znanj, izkušenj in politik ter izvajanje skupnih ukrepov med lokalnimi, nacionalnimi in regionalnimi akterji. S čezmejnimi programi sodelovanja se spodbuja skupen pristop reševanja skupnih problemov za zmanjševanje razlik na gospodarski, socialni in regionalni ravni (Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2016a).

Cilj diplomske naloge je na primeru projekta čezmejnega sodelovanja z naslovom Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso predstaviti čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo ter ugotoviti, ali je bil projekt ustrezno izveden in uspešen pri doseganju zastavljenih ciljev. Projekt z akronimom Kras-Carso sem izbrala, ker gre za strateški projekt večjega obsega, ki se je izvajal v programskem obdobju 2007–2013.

V prvem delu diplomske naloge na kratko seznanjam bralca s kohezijsko politiko Evropske Unije, opisujem njen razvoj, instrumente, preko katerih deluje, in spreminjanje njenih ciljev skozi programska obdobja. Dotaknem se tudi razdelitve sredstev kohezijske politike v Sloveniji v obdobju 2007–2013 in 2014–2020 ter opisujem Evropsko teritorialno sodelovanje.

V drugem delu predstavljam čezmejno sodelovanje med Italijo in Slovenijo skozi čas in se osredotočim na programsko obdobje 2007–2013 v katerega spada projekt, ki ga analiziram.

V tretjem delu diplomske naloge se osredotočim na projekt Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso ter ugotavljam, ali so bili postavljeni cilji doseženi, ali je bil projekt uspešen in posledično ali je bilo čezmejno sodelovanje uspešno. Zanima me, kaj je sodelovanje doprineslo oziroma kaj bi lahko v izvedbi v naslednjem programskem obdobju izboljšali.

1 KOHEZIJA IN KOHEZIJSKA POLITIKA EU

Pojem kohezija izhaja iz latinske besede *cohaerere*, ki pomeni povezovati, držati skupaj. Kohezijska politika EU torej predstavlja politiko povezovanja in združevanja znotraj EU (Cohesion, b.l.).

1.1 Razvoj kohezijske politike EU

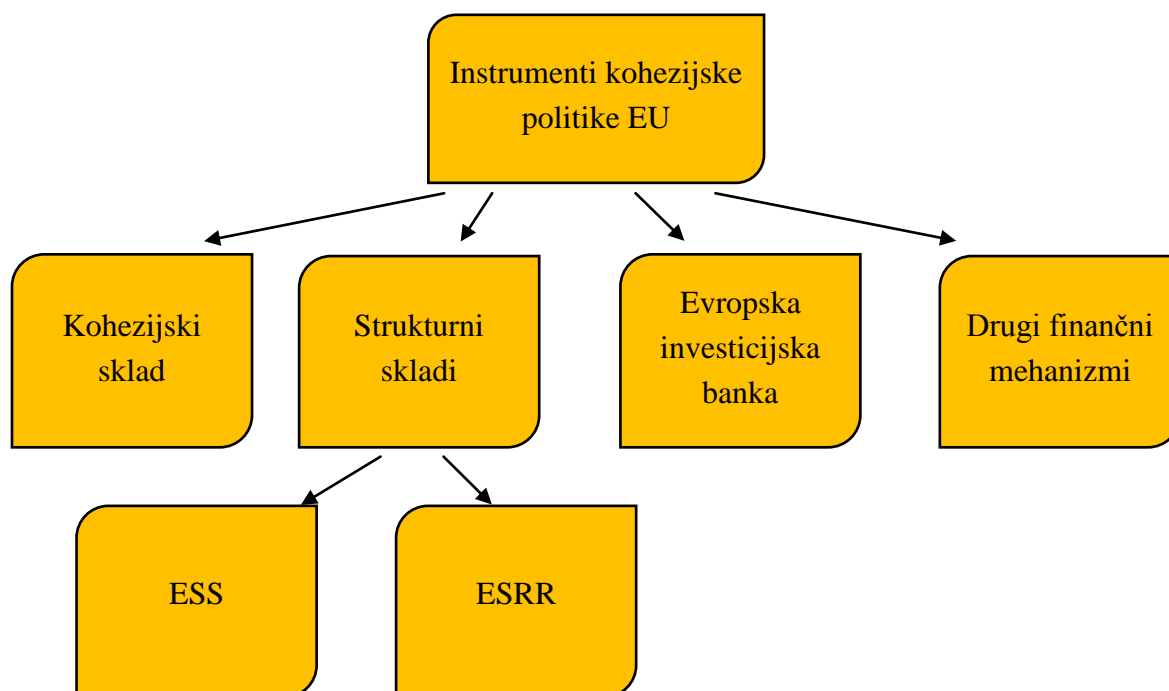
Z začetkom Evropske skupnosti se je pojavil problem demografske in teritorialne raznolikosti, ki je predstavljal oviro za razvoj in povezovanje Evrope. Prvi solidarnostni mehanizmi so bili vzpostavljeni že leta 1957 z Rimsko pogodbo. Leta 1986 je bil izraz ekonomska in socialna kohezija uveden v Enotni evropski akt. Lizbonska pogodba iz leta

2008 pa je doprinesla tretji vidik kohezije poimenovan teritorialna kohezija. Kohezijo Unije tako predstavljajo 3 razsežnosti: ekonomska, socialna in teritorialna kohezija (Evropski parlament, 2016a). Koncept teritorialne kohezije nadgrajuje in krepi pojma ekonomske in socialne kohezije. Naloga teritorialne kohezije je skrbeti za boljše povezave med območji, spodbujati sodelovanja med regijami, pomagati k bolj uravnoveženemu razvoju s tem, da se preprečujejo območne neuravnoveženosti, zmanjšajo obstoječe razlike in omogoča bolj medsebojno usklajeno vodenje regijskih in sektorskih politik (Evropska komisija, 2016a). Leta 1988 je Evropski svet (v nadaljevanju ES) sprejel uredbo, s katero je vse dotodanje sklade EU združil pod področje enotne kohezijske politike. Z reformo leta 2006 se je število finančnih instrumentov za podporo kohezije zmanjšalo iz 6 na 3. Pod področje kohezijske politike od takrat spadajo Evropski socialni sklad (v nadaljevanju ESS) in Evropski sklad za regionalni razvoj (v nadaljevanju ESRR), ki sta strukturna sklada EU, ter Kohezijski sklad (v nadaljevanju KS). Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad, ki je bil prej eden izmed strukturnih skladov, se je preoblikoval v Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (v nadaljevanju EKSRP). Finančni instrument za usmerjanje ribištva, kot predhodno eden izmed strukturnih skladov, je bil vključen v nov Evropski sklad za ribištvo (v nadaljevanju ESR). Prejšnja pomoč Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada ter Finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva je od reforme 2006 preusmerjena na področja izven kohezijske politike (Evropska komisija, 2008).

1.2 Instrumenti kohezijske politike EU

Evropska komisija je za izvajanje kohezijske politike ustvarila štiri pomembne instrumente: Kohezijski sklad, Evropski socialni sklad, Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropsko investicijsko banko in druge finančne mehanizme (Slika 1). Evropska investicijska banka in drugi finančni mehanizmi nudijo pomoč državam in regijam v obliki finančnih posojil, Kohezijski sklad in strukturna sklada pa nudijo pomoč v obliki solidarnih prispevkov (Mrak, Mrak, & Rant, 2004, str. 34–35; Evropska komisija, 2008).

Slika 1: Instrumenti kohezijske politike

Vir: Mrak et al., *Kohezijska politika Evropske unije*, 2004, str. 34–36; Evropska komisija, *Kohezijska politika EU 1988–2008: vlaganje v prihodnost Evrope*, 2008, str. 15–24.

V nadaljevanju izmed vseh instrumentov kohezijske politike opisujem Evropski socialni sklad, Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad.

Evropski socialni sklad je bil ustanovljen leta 1958 z namenom zmanjšanja razlik v bogastvu ter podpiranja socialne in ekonomske kohezije. Gre za strukturni sklad, ki temelji na vlaganju v ljudi, predvsem v izobraževanje in zaposlovanje. Sredstva ESS so namenjena izobraževanju in izpopolnjevanju socialno ogroženih ljudi, kot so mladi pri iskanju prve zaposlitve, tisti, ki so izgubili službo, invalidi in druge ogrožene skupine, ki jim preti revščina (Evropska komisija, 2016b).

Sredstva ESS se razporejajo na podlagi relativnega bogastva regije in se gibljejo med 50 % in 85 % stroškov projekta. Regije so glede na relativno bogastvo razdeljene na (Evropska komisija, 2016b):

1. Manj razvite regije, ki imajo bruto domači proizvod na prebivalca manjši od 75 % povprečja EU;
2. Regije v prehodu, ki imajo bruto domači proizvod na prebivalca med 75 % in 90 % povprečja EU;
3. Bolj razvite regije, ki imajo bruto domači proizvod na prebivalca 90 % ali več povprečja EU.

Evropski sklad za regionalni razvoj je bil ustanovljen leta 1975. Namen tega strukturnega sklada je podpiranje, krepitev socialne in ekonomske kohezije v Uniji z odpravljanjem neravnovesij med regijami znotraj Unije (Evropska komisija, 2016c). Neravnovesja med regijami ESRR odpravlja s podpiranjem preoblikovanja nazadujočih industrijskih regij ter s podpiranjem strukturnega prilagajanja in razvoja razvojno zaostalih regij. Sredstva ESRR se podeljujejo glede na kategorijo, v katero spada posamezna regija na podlagi njene razvitosti. V manj razvitih regijah ESRR sofinancira do 85 % celotnih stroškov projekta. V regijah, ki so v tranziciji lahko sofinancira do 60 % stroškov projekta. Najbolj razvite regije so upravičene do 50 % sofinanciranja projekta (Evropski parlament, 2016b).

Kohezijski sklad je bil ustanovljen leta 1993 z Maastrichtsko pogodbo kot sklad za pomoč manj razvitim članicam EU (Mrak et al., 2004, str. 43). Namen sklada je zmanjševanje socialnih in ekonomskih razlik med državami članicami EU s ciljem stabilizacije gospodarstva znotraj EU. KS je usmerjen v trajnostni razvoj. Sredstva KS so namenjena najmanj razvitim državam članicam EU, tistim, ki imajo bruto domači proizvod na prebivalca manjši od 90 % povprečja EU. Od leta 2004 med upravičene spada tudi Slovenija. Sredstva KS lahko pridobijo države članice EU za okoljske projekte in projekte prometne infrastrukture, ki sledijo okoljevarstvenim smernicam EU ter smernicam za razvoj prometnih povezav znotraj EU. Do 85 % stroškov projekta lahko financira KS, ostali del mora zagotoviti država članica (Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2016b).

1.3 Cilji kohezijske politike EU skozi programska obdobja

Skozi čas se spreminjajo razmere in posledično izzivi, s katerimi se srečujejo evropske države. Poleg sprememb, ki so posledica širitve Unije, so tu še podnebne spremembe, globalizacija, upad prebivalstva, recesija in druge spremembe, ki vplivajo na usmeritve kohezijske politike. Celotna Unija se prilagaja spreminjajočim se razmeram, uči se iz izkušenj in rezultatov, ki jih dosega na podlagi posameznih ukrepov, projektov ter tako prilagaja cilje in strategije prihodnjih obdobj. Leta 1988 so bili sprejeti prvi cilji kohezijske politike, ki so veljali za obdobje 1989–1992 (Evropska komisija, 2008):

1. Pospeševanje razvojnega in strukturnega prilagajanja regij, ki zaostajajo v razvoju;
2. Preoblikovanje regij, ki so resno prizadete zaradi upada industrije;
3. Boj proti dolgotrajni brezposelnosti;
4. Olajševanje poklicnega vključevanja mladih;
5. Pospeševanje prilagajanja kmetijskih struktur in spodbujanje razvoja podeželja.

Z reformo leta 1993 so se za obdobje 1994–1999 cilji večinoma ohranili. Prvi in drugi cilj sta ostala nespremenjena, ostali cilji pa so se dopolnili, dodan je nov cilj (Evropska komisija, 2008):

1. Pospeševanje razvojnega in strukturnega prilagajanja regij, ki zaostajajo v razvoju;
2. Preoblikovanje regij, ki so resno prizadete zaradi upada industrije;
3. Boj proti dolgotrajni brezposelnosti in olajševanje vključevanja mladih in oseb, ki so izpostavljene izključevanju s trga dela v poklicno življenje ter pospeševanje enakih zaposlitvenih možnosti za moške in ženske;
4. Olajševanje prilagajanja delavcev spremembam v industriji in proizvodnih sistemih,
5. Pospeševanje prilagajanja kmetijskih struktur in spodbujanje razvoja podeželja s pomočjo reforme skupne kmetijske politike ter spodbujanje strukturnega prilagajanja in posodobitev ribiškega sektorja;
6. Strukturno prilagajanje in razvoj redko poseljenih regij.

Reforma leta 1999 za obdobje 2000–2006 doprinese zmanjšanje ciljev glede na predhodno obdobje iz 6 na 3, pri čemer prvi cilj ostane nespremenjen (Evropska komisija, 2008):

1. Pospeševanje razvojnega in strukturnega prilagajanja regij, ki zaostajajo v razvoju;
2. Podpiranje preoblikovanja območij, ki se srečujejo s strukturnimi težavami;
3. Podpiranje prilagajanja in posodabljanja sistemov izobraževanja, zaposlovanja in usposabljanja.

Leta 2006 sledi reforma za obdobje 2007–2013 in doprinese novo sestavo ciljev (Evropska komisija, 2008):

1. Cilj, imenovan "Konvergenca": pospešitev konvergence regij in držav članic, ki imajo bruto domači proizvod na prebivalca manjši kot 75 % povprečja Unije;
2. Cilj, imenovan "Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje": krepitev privlačnosti, konkurenčnosti ter stopnje zaposlenosti regij;
3. Cilj, imenovan "Evropsko teritorialno sodelovanje", ki vključuje podpiranje čezmejnega, medregionalnega in nadnacionalnega sodelovanja ter mreženja.

Kohezijska politika v programskem obdobju 2014–2020 deluje v okviru dveh temeljnih ciljev (Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2016c):

1. naložbe v rast in delovna mesta;
2. evropsko teritorialno sodelovanje.

Obdobje 2014–2020 vsebuje 11 tematskih ciljev (Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2016c):

1. Krepitev inovacij, raziskav in tehnološkega razvoja;
2. Izboljšanje dostopnosti, kakovosti, uprave komunikacijskih in informacijskih tehnologij;
3. Povečanje konkurenčnosti malih in srednje velikih podjetij;
4. Podpiranje prehoda na nizkoogljično gospodarstvo;
5. Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam in obvladovanja ter preprečevanja tveganj;
6. Spodbujanje učinkovite rabe virov ter varstvo in ohranjanje okolja;
7. Izboljšanje omrežnih infrastruktur in spodbujanje trajnostnega prometa;
8. Spodbujanje mobilnosti delovne sile ter kakovostnega in trajnostnega zaposlovanja;
9. Boj proti revščini in diskriminaciji ter podpiranje socialnega vključevanja;
10. Investiranje v usposabljanje in izobraževanje ter vseživljenjsko učenje;
11. Izboljšanje učinkovitosti javne uprave.

EU je za Kohezijsko politiko v vsakem programskem obdobju namenila približno tretjino svojega proračuna. Izjema je bilo začetno programsko obdobje 1989–1999, kjer je bilo koheziji namenjenih le 25 % proračuna EU (Evropska komisija, 2008).

1.4 Razdelitev sredstev kohezijske politike EU v Sloveniji

Slovenija je postala upravičenka sredstev kohezijske politike leta 2004, ko je postala članica Evropske unije.

V programskem obdobju 2007–2013 je imela Slovenija na razpolago 4,2 milijarde EUR sredstev iz naslova kohezijske politike EU. Večji delež sredstev je bil namenjen cilju, imenovanem Konvergenca, in sicer dobrih 98 %, preostanek pa cilju Evropsko teritorialno sodelovanje (Tabela 1) (Evropska komisija, 2016č).

Tabela 1: Razdelitev sredstev kohezijske politike v Sloveniji v obdobju 2007–2013 glede na cilje in sklade

Cilji	Sklad	Sredstva EU v mrd EUR
Cilj 1 - Konvergenca	KS	1,4
	ESRR	1,9
	ESS	0,8
Skupaj Konvergenca		4,1
Cilj 3 - Evropsko teritorialno sodelovanje	ESRR	0,1
Skupaj sredstva za Slovenijo		4,2

Vir: Evropska komisija, Evropska kohezijska politika v Sloveniji, 2016č.

Slovenija ima v obdobju 2014–2020 na razpolago približno 3,225 milijarde EUR iz KS in strukturnih skladov. Večino omenjenih sredstev je namenjenih izpolnjevanju ciljev iz Strategije EU 2020 (razvoj, konkurenčnost, ipd.), 64 milijonov EUR je namenjenih programom Evropskega teritorialnega sodelovanja, 159,8 milijonov EUR pa prometnemu povezovanju Evrope. Na podlagi nove metodologije EU je Slovenija v programskem obdobju 2014–2020 razdeljena na Vzhodno in Zahodno kohezijsko regijo. Vzhodni kohezijski regiji Slovenije je namenjenih 1,27 milijarde EUR, Zahodni kohezijski regiji pa 885 milijonov EUR. Sredstva KS veljajo za celotno Slovenijo in znašajo 1,055 milijarde EUR. (Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2016c).

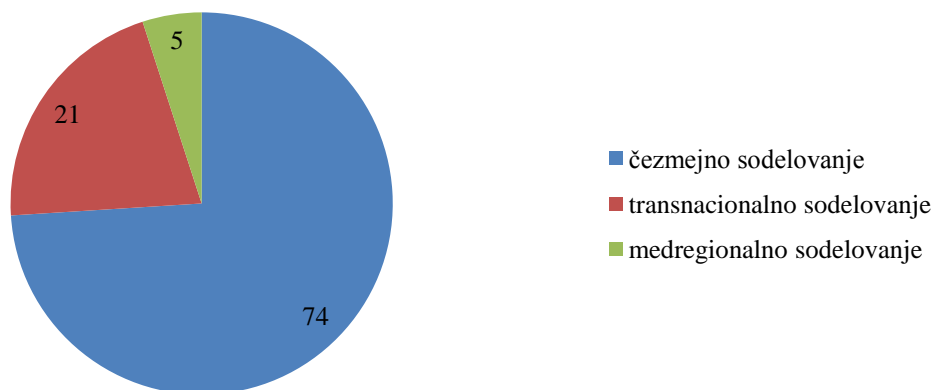
Lahko povzamem, da se pripisuje velik pomen teritorialnemu sodelovanju, saj je že drugo programsko obdobje eden izmed glavnih ciljev kohezijske politike.

1.5 Evropsko teritorialno sodelovanje

Teritorialno sodelovanje je zelo pomemben element kohezijske politike Evropske unije, tako za države članice kot za države kandidatke za vstop v EU.

Evropsko teritorialno sodelovanje (v nadaljevanju ETS) je dejansko instrument kohezijske politike, namenjen skupnemu razvoju potenciala ozemelj in reševanju težav preko državnih meja (Evropski parlament, 2016c). Prva pobuda ETS z namenom teritorialnega povezovanja med državami članicami EU se je začela leta 1990 in so jo poimenovali INTERREG. Teritorialno povezovanje se je nadaljevalo v obdobju 1993–1999 preko pobude INTERREG II, v obdobju 2000–2006 pa preko pobud INTERREG III, URBAN II in EQUAL. V programskem obdobju 2007–2013 je cilj teritorialnega sodelovanja pridobil večji pomen v kohezijski politiki EU in se pojavil kot tretji izmed 3 glavnih ciljev kohezijske politike EU. Pobudi EQUAL in URBAN II sta delno prešli v tretji cilj programskega obdobja 2007–2013, pobuda INTERREG III pa je v celoti prešla v tretji cilj programskega obdobja 2007–2013. EU je za cilj evropskega teritorialnega sodelovanja namenila 8,7 milijarde EUR, kar je pomenilo 2,5 % celotnega proračuna EU. (Evropska komisija, 2011). Največji delež sredstev, kar 74 %, je bil namenjen programom čezmejnega sodelovanja, transnacionalnim programom je bilo namenjenih 21 %, preostalih 5 % pa medregionalnim programom (Slika 2) (Evropska komisija, 2016d).

Slika 2: Delež ESRR sredstev glede na obliko teritorialnega sodelovanja v obdobju 2007–2013

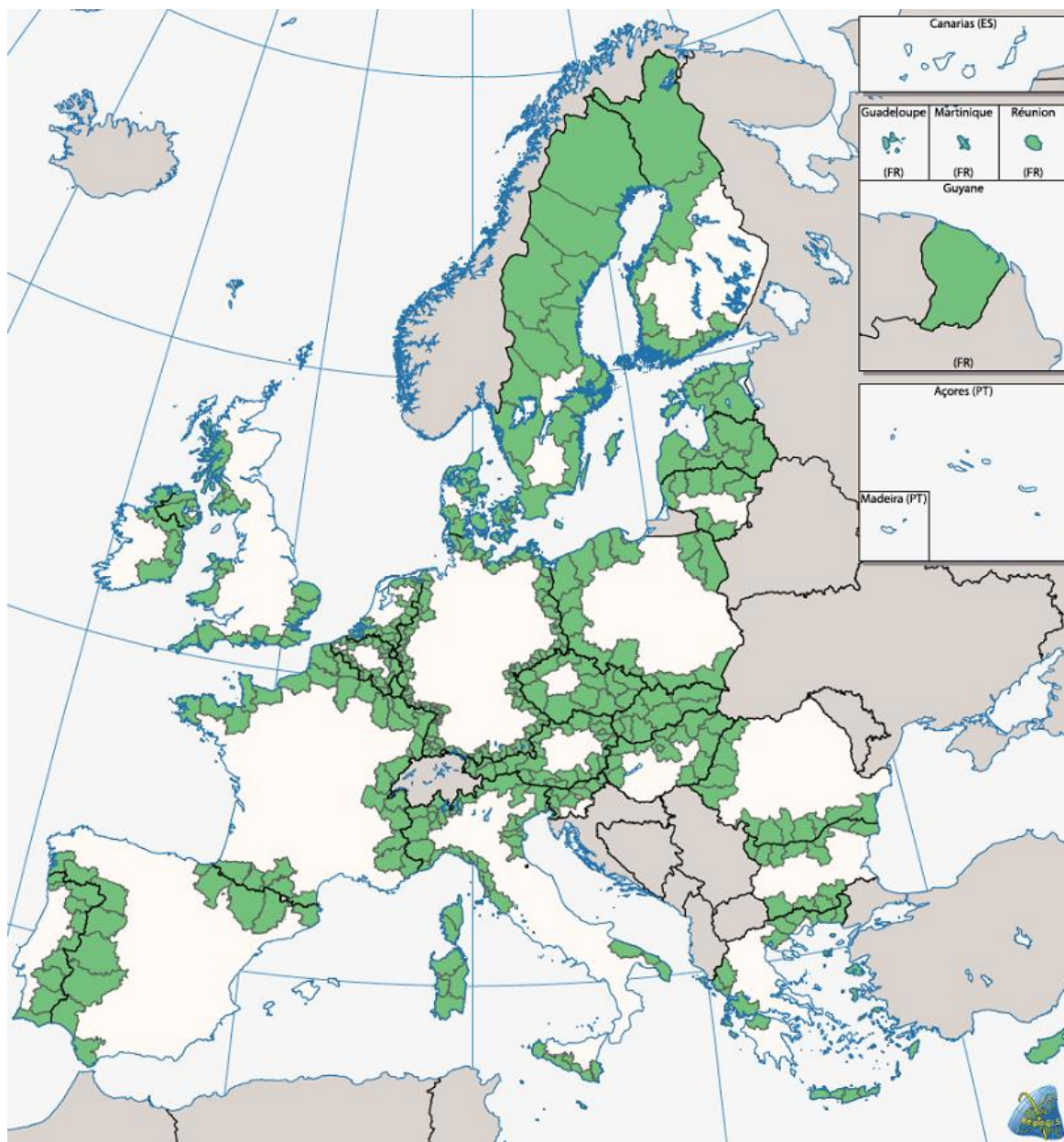
Vir: Evropska komisija, Regionalna politika, 2016d.

ETS se deli na tri ravni sodelovanja (Evropska komisija, 2007):

1. **Medregionalno sodelovanje** je sodelovanje na ravni vseh držav članic EU. V obdobju 2007–2013 je bila ta oblika sodelovanja usmerjena v varstvo okolja, varstvo pred tveganji, inovacije in ekonomijo znanja. Medregionalnemu sodelovanju je bilo namenjenih 445 milijonov EUR. V programskem obdobju 2007–2013 so delovali 4 programi medregionalnega sodelovanja: INTERREG IV C, ESPON (Evropsko omrežje za preučevanje prostorskega razvoja), INTERACT II, katerega cilj je zagotavljati učinkovitosti izvajanja in upravljanja programov ter povečanje strokovnega znanja in izkušenj, URBACT (Program transnacionalne izmenjave na področju celostnega razvoja mest);
2. **Transnacionalno sodelovanje** obsega širše geografsko območje in vključuje več držav (SKTE 2) ter partnerje na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. V programskem obdobju 2007–2013 je bilo transnacionalnemu sodelovanju namenjenih dobrih 1,8 milijard EUR. Teme, ki jih je transnacionalno sodelovanje vključevalo, pa so bile trajnostni razvoj mest, okolje (morje, jezera, reke in drugi vodni viri), dostopnost in dokončanje omrežij (vključno s telekomunikacijami), inovacije (mreže raziskovalnih ustanov in univerz);
3. **Čezmejno sodelovanje** med sosednjimi regijami na mejah med državami članicami ali med državo članico in tretjo državo. Cilj je izboljšati sodelovanje med sosednjimi državami ter v okviru partnerstev povečevati konkurenčnost čezmejnih območij in njihovo integracijo na gospodarski, socialni in prostorski ravni. Upravičenci EU sredstev za čezmejno sodelovanje so vse regije, ki spadajo v SKTE 3 vzdolž nekaterih zunanjih kopenskih mej, vzdolž vseh notranjih kopenskih mej, vzdolž pomorskih mej, ki so oddaljene največ 150 km (Slika 3). Za evropsko čezmejno sodelovanje je bilo namenjenih

6,44 milijarde EUR iz sredstev, namenjenih cilju 3, obravnavalo pa je vprašanja na področju izboljšanja dostopa do prometnih in komunikacijskih omrežij, podpiranja povezav med mestnimi in podeželskimi območji, spodbujanja turizma, kulture, podjetništva in čezmejne trgovine, izboljševanja na področju skupnega gospodarjenja z naravnimi viri in razvijanja skupne infrastrukture.

*Slika 3: Območja čezmejnega sodelovanja EU, upravičena za ESRR sredstva v obdobju 2007–2013**

Legenda: * Regije, upravičene do financiranja v okviru čezmejnega sodelovanja

Vir: Evropska komisija, Kohezijska politika 2007–2013 – Komentarji in uradna besedila, 2007.

Kratica SKTE pomeni Standardna klasifikacija teritorialnih enot in predstavlja skupno evropsko statistično klasifikacijo teritorialnih enot. Klasifikacija temelji na hierarhični členitvi glede na število prebivalcev in je razdeljena na 3 ravni: SKTE1, SKTE2 in SKTE3. Čezmejno sodelovanje zadeva regije na ravni SKTE 3 ob vseh notranjih in nekaterih zunanjih mejah na kopnem in vse SKTE 3 regije ob morskih mejah, ki so praviloma med seboj oddaljene največ 150 kilometrov (Evropska komisija, 2007, str. 20). Slika 3 predstavlja območja SKTE3, ki so bila upravičena za ESRR sredstva v obdobju 2007–2013.

1.6 Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje (EZTS)

V obdobju 2007–2013 se je oblikoval nov pravni instrument EU, ki so ga poimenovali Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje (v nadaljevanju EZTS). Namen EZTS je olajšati in spodbujati čezmejno, transnacionalno in medregionalno sodelovanje z odpravljanjem razlik med nacionalnimi predpisi in uredbami. EZTS je organiziran kot pravna oseba in omogoča, da se javni organi ter akterji različnih držav članic EU med seboj povežejo na podlagi pravnih elementov. Kot pravna oseba ima pravno sposobnost, da zaposluje ljudi, kupuje in prodaja blago. EZTS se lahko ustanovi brez predhodnega mednarodnega sporazuma in brez njenega podpisa ter brez ratifikacije v parlamentih sodelujočih držav članic EU. Njegovi člani so lahko regionalni ali lokalni organi, razna združenja, države članice in vsi drugi organi javnega prava (Evropska komisija, 2007; Evropska komisija, 2016e). EZTS lahko izvaja programe teritorialnega sodelovanja ali projekte, ki jih sofinancira Skupnost v okviru ESRR, ESS in Kohezijskega sklada, lahko pa izvaja tudi druge ukrepe teritorialnega sodelovanja tudi brez finančnega prispevka Skupnosti (Uredba (ES) št. 1082/2006).

Prvi EZTS v Sloveniji, imenovan EZTS-GO, je bil ustanovljen leta 2010 med občinami Gorica, Nova Gorica ter Šempeter-Vrtojba z delovanjem na področjih priprave računovodske in predpisane dokumentacije, evropske referenčne in notranje izvedbene zakonodaje, pristojnosti, ki so dodeljene EZTS ter predpisih za zadevna področja (Euroservis, 2016).

1.7 Teritorialno sodelovanje v obdobju 2014–2020

Velik pomen teritorialnega sodelovanja se nadaljuje v programskem obdobju 2014–2020, saj predstavlja enega izmed dveh temeljnih ciljev obdobja, s katerima poskuša EU realizirati cilje strategije Evropa 2020. EU želi v programskem obdobju 2014–2020 zmanjšati revščino in socialno izključenost, bolje obvladovati podnebne spremembe in energetske odvisnosti ter dosegati trajnostno rast.

V programskem obdobju 2014–2020 je za namen teritorialnega sodelovanja namenjenih 2,75 % vseh evropskih sredstev kohezijske politike EU, kar znaša 8,95 milijarde EUR. Omenjeni znesek se financira iz sklada ESRR (Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2016č; Evropski parlament, 2016c).

V aktualnem programskem obdobju je skoraj za 3 % več sredstev usmerjenih v evropsko teritorialno sodelovanje kot v programskem obdobju 2007–2013, razdelitev sredstev med oblikami teritorialnega sodelovanja je v programskem obdobju 2014–2020 primerljiva z razdelitvijo iz programskega obdobja 2007–2013.

Sofinanciranje projektov iz proračuna Republike Slovenije za slovenske partnerje predvidoma ostaja enoten za vse čezmejne programe, tako kot v programskem obdobju 2007–2013. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko neposredno dodeljuje nacionalna sredstva vsem slovenskim projektnim partnerjem na podlagi odobrene projektne vloge in sklepa skupnega nadzornega odbora v višini 10 % stroškov projekta (Skupnost občin Slovenije, 2016).

1.8 Čezmejno sodelovanje Slovenije v obdobju 2007–2013

V Sloveniji je bilo čezmejno sodelovanje, v obdobju 2007–2013, razdeljeno na 5 področij (Evropska komisija, 2007):

1. čezmejno sodelovanje Slovenija-Madžarska,
2. čezmejno sodelovanje Slovenija-Avstrija,
3. čezmejno sodelovanje Slovenija-Hrvaška,
4. čezmejno sodelovanje Italija-Slovenija,
5. Jadransko čezmejno sodelovanje IPA.

Med vsemi programi čezmejnega sodelovanja je bilo največ sredstev namenjenih Jadranskemu čezmejnemu sodelovanju IPA, nato pa Programu čezmejnega sodelovanja Italija-Slovenija (Tabela 2).

Tabela 2: Odobrena sredstva EU po programih čezmejnega sodelovanja 2007–2013

Program čezmejnega sodelovanja	Odobrena sredstva ESRR/IPA v EUR
Slovenija – Avstrija	67.111.477
Italija – Slovenija	116.206.931
Slovenija – Madžarska	29.279.283
Slovenija – Hrvaška	28.946.970
Jadransko čezmejno sodelovanje IPA	166.490.332
Skupaj	408.034.993

Vir: Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, Operativni programi, 2016d.

V programskem obdobju 2014–2020 je čezmejnimi programom namenjenih 54,5 milijona EUR in tako kot v predhodnem obdobju, je Slovenija upravičena do 85 % povračila stroškov projekta iz ESRR.

Prisotni so 4 programi čezmejnega sodelovanja. V predhodnem programskem obdobju, 2007–2013, je imela Slovenija dodaten čezmejni program imenovan Jadransko čezmejno sodelovanje IPA. Razdelitev sredstev po posameznih čezmejnih programih je sledeča (Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2016č):

1. čezmejno sodelovanje Italija-Slovenija: 11,9 milijona EUR,
2. čezmejno sodelovanje Slovenija-Avstrija: 18,1 milijona EUR,
3. čezmejno sodelovanje Slovenija-Madžarska: 5,2 milijona EUR,
4. čezmejno sodelovanje Slovenija-Hrvaška: 19,3 milijona EUR.

Sredstva je Slovenija razdelila na podlagi analize števila prebivalcev po posameznih SKTE 3 regijah.

2 ČEZMEJNO SODELOVANJE MED ITALIJO IN SLOVENIJO

Spodaj sledi kratek opis oblik pomoči s strani Evropske unije, ki jih je bila deležna Slovenija.

2.1 Program PHARE, pobuda skupnosti INTERREG, IPA

Program PHARE (*Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy – Pomoč Poljski in Madžarski pri prestrukturiranju gospodarstva*) je eden izmed predpristopnih programov pomoči EU. Ustanovljen je bil leta 1989 kot pomoč poljskemu in madžarskemu gospodarstvu, kasneje pa se je njegov obseg podpore razširil na socialistične države srednje in vzhodne Evrope in njihovemu prizadevanju h vzpostavitvi demokracije ter tržnega gospodarstva. Program je kandidatkam za vstop v EU omogočal podporo za približanje EU na administrativni in zakonodajni ravni, nudil podporo najbolj potrebnim investicijam s področja socialne in gospodarske kohezije ter služil kot uvajanje v koriščenje sredstev strukturnih skladov EU (Hazl, 2005, str. 3).

Znotraj programa PHARE se spodbuja čezmejno sodelovanje preko programa PHARE CBC (PHARE Cross Border Cooperation-PHARE čezmejno sodelovanje) (Hazl, 2005, str. 5).

Interreg je pobuda Skupnosti, ki deluje že 25 let. Namenjen je podpori sodelovanja med državami članicami EU na čezmejni (Interreg A), transnacionalni (Interreg B) in medregionalni ravni (Interreg C). Zvrstilo se je že pet programskih obdobj: INTERREG I (1990–1993), INTERREG II (1994–1999), INTERREG III (2000–2006), INTERREG IV (2007–2013) ter trenutno aktivni INTERREG V (2014–2020)(Evropska komisija, 2016f).

IPA je instrument za predpristopno pomoč, ki je nasledil prejšnje instrumente EU za predpristopno pomoč, kot so PHARE, ISPA, Sapard, CARDS. V obdobju 2007–2013 se je IPA uporabljal za pripravo držav kandidatki ali morebitnih držav kandidatki EU za sodelovanje pri kohezijski politiki, in sicer na področju regionalne politike in čezmejnega sodelovanja (Evropska komisija, 2016g).

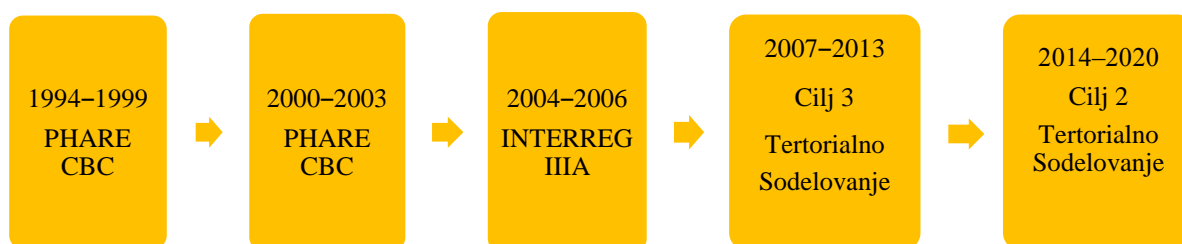
2.2 Zgodovinski pregled čezmejnega sodelovanja med Italijo in Slovenijo

Državne meje od nekdaj predstavljajo težave ljudem, ki živijo ob njih. Poleg omejenega gibanja in vsakodnevnih težav, kot so na primer obdelava in dostop do kmetijskih zemljišč, je najpomembnejša težava šibek vpliv na dodelitev sredstev za razvoj. Male obmejne skupnosti so bile od nekdaj zadnje v vrsti za kakršna koli mednarodna ali državna sredstva, ki bi jim pomagala v razvoju. Vstop v EU predstavlja za obmejne skupnosti veliko priložnost, da vplivajo na svojo prihodnost in s čezmejnimi projekti dosežejo razvoj, ohranijo naravna in kulturna bogastva, povečajo zaposlenost ter se povežejo z ljudmi, ki imajo podobne težave onkraj meja.

Razglasitev neodvisne Slovenije leta 1991 in padec socialističnega režima sta omogočila podlago za vzpostavitev boljših odnosov med Slovenijo in Italijo ter posledično odprla vrata medsebojnemu sodelovanju.

Oblike čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo so predstavljene na spodnji sliki (Slika 4).

Slika 4: Programi čezmejnega sodelovanja Slovenije z Italijo skozi čas

Prvo čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo, ki ga je finančno podprla EU, je bilo izvedeno leta 1994 s programom Interreg IIA-Phare CBC za programsko obdobje 1995–1999. Program Phare CBC je bil namenjen čezmejnemu sodelovanju z državami, ki še niso bile članice Unije. Program Interreg je namenjen čezmejnemu sodelovanju med državami članicami Unije, torej znotraj meja EU. Sloveniji in Italiji je program Interreg IIA-Phare CBC prinesel izboljšanje in okrepitev čezmejnega sodelovanja na obmejnih območjih, kljub temu da so upravljanje in izvedbena določila slonela na dveh različnih uredbah, torej na programih Interreg in Phare.

Leta 2001 je bil izdelan Skupni programski dokument Interreg IIIA-Phare CBC Slovenija-Italija za obdobje 2000–2006, ki je vseboval skupno strategijo za razvoj obmejnega območja med državama. V obdobju 2000–2003 so bili izvedeni številni projekti, ki so približali prebivalce in ozemlji Slovenije in Italije.

Leta 2004, po vstopu Slovenije v EU, je bil opuščen program Phare. Vstop Slovenije v EU je omogočil, da sta obe državi pri čezmejnem povezovanju delovali pod isto uredbo, uredbo Interreg IIIA. Program Phare so opustili. Državi partnerici sta preoblikovali Skupni programski dokument Interreg IIIA/Phare CBC Slovenija-Italija 2000–2006 v Program pobude skupnosti Interreg IIIA/Phare CBC Slovenija-Italija 2000–2006 (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2007, str. 27–30).

Namen programa je bil s pomočjo skupnih organov upravljanja in skupnega programa vzpostaviti uspešno čezmejno sodelovanje, ki naj bi ga dosegli na podlagi štirih prednostnih nalog (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Dežela Veneto & Republika Slovenija, b.l., str. 4):

1. Prednostna naloga: Trajnostni razvoj čezmejnega območja,
2. Prednostna naloga: Gospodarsko sodelovanje,
3. Prednostna naloga: Sodelovanje, uskladitev sistemov, človeški viri,
4. Prednostna naloga: Podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke za vstop v EU.

Skupni znesek namenjen Programu pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija je znašal 102,3 milijona EUR. V Sloveniji je bilo namenjenih 75 % sredstev iz ESRR, v Italiji pa 46 % sredstev iz ESRR (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Dežela Veneto & Republika Slovenija, b.l., str. 13).

2.3 Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013

Slovenija in Italija sta pripravili enotni Operativni program čezmejnega sodelovanja za obdobje 2007–2013, ki ga je Evropska komisija odobrila konec leta 2007, leta 2010 pa je odobrila spremembe programa.

V programskem obdobju 2007–2013 so se izvajali programi čezmejnega sodelovanja kot nadaljevanje predhodnih programov INTERREG IIIA.

2.3.1 Cilji Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013

Splošni cilj Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013 je bil " Povečanje privlačnosti in konkurenčnosti programskega območja" (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2007, str. 33).

Splošni cilj se je izvajal preko 4 specifičnih ciljev (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2007, str. 33):

Cilj 1 - Zagotoviti trajnostno teritorialno integracijo

Referenčna prednostna naloga tega cilja je bila "Okolje, transport in trajnostna teritorialna integracija". Program je bil preko cilja 1 usmerjen v skupno preprečevanje naravnih nesreč in tehnološkega tveganja, v spodbujanje in izboljšanje varstva in skupnega upravljanja naravnih virov ter v vzpostavitev potrebnih osnovnih pogojev za skupen trajnostni teritorialni razvoj z integriranim programiranjem.

Cilj 2 – Povečati konkurenčnost in razvoj na znanju temelječe družbe

Referenčna prednostna naloga tega cilja je bila "Konkurenčnost in na znanju temelječa družba". Cilj je temeljil na spodbujanju inovacij in raziskav, ki bi doprinesle k razvoju na znanju temelječega gospodarstva, spoštljivega do okolja. Program nadaljuje proces razvoja in sodelovanja s ciljem povečati konkurenčnost podjetniških sistemov v smeri globalizacije trgov, s tem pa bi bil omogočen trajnostni razvoj in varovanje načela nediskriminacije in enakih možnosti med ženskami in moškimi.

Cilj 3 – Izboljšati sisteme komuniciranja ter socialno in kulturno sodelovanje, tudi z namenom, da bi odpravili obstoječe ovire

Referenčna prednostna naloga tega cilja je bila "Socialna integracija". Cilj je vseboval težnjo po varovanju znanja in po promociji skupne rabe kulturnih virov. Z zagotovitvijo boljših dostopov do komunikacijskih omrežij in storitev je stremel k zmanjšanju izoliranosti, ki je značilna za določena območja. Z globljim obojestranskim poznavanjem med prebivalstvom na programskem območju je bil namen okrepiti socialno integracijo. Program je podpiral skupno rabo infrastrukture predvsem na področjih zdravja, izobraževanja in kulture.

Cilj 4 – Izboljšanje učinkovitosti in uspešnosti programa

Referenčna prednostna naloga tega cilja je bila "Tehnična podpora". Namen tega cilja je bil izboljšati tehnične možnosti in sposobnosti upravljanja javne uprave. Velik pomen je bil dan na izvajanje učinkovitega sistema nadzora, spremljanja in upravljanja programa.

Vsakemu specifičnemu cilju je bila dodeljena prednostna naloga, vsaki prednostni nalogi pa je bil dodeljen operativni cilj. Pregled hierarhije ciljev in prednostnih nalog Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013 je razviden v spodnji tabeli (Tabela 3).

Tabela 3: Hierarhični pregled ciljev in prednostnih nalog Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013

Splošni cilj - Povečanje privlačnosti in konkurenčnosti programskega območja			
Specifični cilj 1 – Zagotoviti trajnostno teritorialno integracijo	Specifični cilj 2 – Povečati konkurenčnost in razvoj na znanju temelječe družbe	Specifični cilj 3 – Izboljšati sisteme komuniciranja ter socialno in kulturno sodelovanje, tudi z namenom da bi odpravili obstoječe ovire	Specifični cilj 4 – Izboljšati učinkovitost in uspešnost programa
Prednostna naloga 1: Okolje, transport in trajnostna teritorialna integracija	Prednostna naloga 2: Konkurenčnost in na znanju temelječa družba	Prednostna naloga 3: Socialna integracija	Prednostna naloga 4: Tehnična podpora
Operativni cilji			
Ohraniti biotsko raznovrstnost in zagotoviti trajnostno upravljanje naravnih virov	Povečati konkurenčnost malih in srednje velikih podjetij	Izboljšati sisteme komuniciranja in izobraževalne sisteme	Zagotoviti pravilno izvajanje sistemov upravljanja, spremljanja in nadzora operativnega programa
Varovati okolje pred naravnimi in tehnološkimi nesrečami ter onesnaževanjem, zmanjšati porabo energije in povečati rabo obnovljivih virov energije	Skupaj razviti turistične potenciale	Ohranjati znanje na področju kulturne dediščine in njeno dostopnost ter izboljšati kulturne izmenjave	Izboljšati kakovost, uspešnost in doslednost pri uporabi skladov, kot tudi strategije in izvajanja operativnega programa
Izboljšati dostopnost in transportne sisteme ter povečati integracijo med mesti in podeželjem	Spodbujati raziskave, razvoj ter na znanju temelječe gospodarstvo	Povečati kakovost življenja skozi koordiniran razvoj zdravstvenega in socialnega sistema	Promovirati operativni program in financirane projekte z aktivnostmi razširjanja informacij
Okrepiti teritorialno kohezijo znotraj funkcionalnih čezmejnih območij	Izboljšati in povečati zaposlitvene možnosti s koordiniranimi visokošolskimi izobraževalnimi programi in usposabljanji		

Vir: Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Program čezmejnega sodelovanja Slovenija – Italija 2007–2013, 2007, str. 33–36.

2.3.2 Finančna struktura in struktura upravljanja Programa

V programskem obdobju 2007–2013 so bila finančna sredstva razdeljena na podlagi enotnega finančnega načrta programa, pri katerem sta sodelovali obe državi članici. Torej sredstva niso bila razdeljena na posamezno članico EU kot v predhodnem programskem obdobju.

Skupaj z državnimi sredstvi je bilo odobrenih dobrih 136 mio EUR, 33 % več sredstev glede na programsko obdobje 2000–2006. Za čezmejno sodelovanje med Italijo in Slovenijo je ESRR namenil 116.206.931 EUR, kar predstavlja 85 % sofinanciranja. Največ sredstev je bilo namenjenih prvi prednostni nalogi, torej trajnostni teritorialni integraciji, okolju in transportu. Iz spodnje tabele (Tabela 4) je razvidno, da je bilo Prednostni nalogi 1 namenjenih kar 37 % vseh sredstev, Prednostnima nalogama 2 in 3 je bilo namenjeno približno enak delež vseh sredstev in sicer Prednostni nalogi 2 28 %, Prednostni nalogi 3 pa 29 % sredstev sofinanciranja. Najmanj sredstev, 6 %, je bilo namenjenih tehnični izvedbi projektov (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2007, str. 67)

Tabela 4: Finančni načrt programa glede na prednostne naloge za obdobje 2007–2013

Prednostna naloga	Viri sofinanciranja		Skupaj v EUR
	Sofinanciranje v okviru ESRR v EUR	Državno sofinanciranje v EUR	
Prednostna naloga 1 (37 % sredstev)	42.996.564	7.587.629	50.584.193
Prednostna naloga 2 (29 % sredstev)	33.700.010	5.947.060	39.647.070
Prednostna naloga 3 (28 % sredstev)	32.537.941	5.741.990	38.279.931
Prednostna naloga 4 (6 % sredstev)	6.972.416	1.230.426	8.202.842
Skupaj	116.206.931	20.507.105	136.714.036

Vir: Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Program čezmejnega sodelovanja Slovenija – Italija 2007–2013, 2007, str. 67

Skupni organ upravljanja programa v obdobju 2007–2013 je bila Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Predsedstvo Avtonomne dežele Furlanije Julijske krajine, Direktorat za mednarodne odnose in odnose z EU, Služba za odnose z EU in evropsko integracijo. Naloga skupnega organa upravljanja je bila upravljati in izvajati operativni

program, kar vključuje podpisovanje pogodb z vodilnimi partnerji, zagotavljanje, da so projekti za financiranje izbrani po določenih merilih in drugo.

Nadzorni odbor je bil sestavljen iz enakega števila članov iz Italije in Slovenije, člane pa so imenovali programski partnerji. Kot najpomembnejši organ je imel vlogo odobriti merila, po katerih so izbirali projekte, odločal je, kateri projekti se financirajo, in odobril dokumente, potrebne za izvedbo samega programa. Manjšine, predstavniki socialnih in ekonomskih strani so lahko sodelovali na sestankih nadzornega odbora samo kot svetovalci in niso imeli glasovalnih pravic.

Skupni tehnični sekretariat (v nadaljevanju STS) je bil določen s strani organa upravljanja po predhodnem posvetu z državami članicami iz skupnega programskega območja. V STS je bilo vključeno enako število oseb iz obeh držav članic. Naloga STS je bila pomagati skupnemu organu upravljanja, nadzornemu odboru in skupnemu revizijskemu organu pri opravljanju njihovih dolžnosti.

Skupni organ za potrjevanje programskega obdobja 2007–2013 je bila Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Predsedstvo Avtonomne dežele Furlanije Julijske krajine, Direktorat za mednarodne odnose in odnose z EU, Računovodska finančna služba. Njene naloge so bile predvsem vzdrževanje računovodskih evidenc izdatkov in drugih finančnih evidenc, skrbeti za pripravo in preverjanje verodostojnosti izkazov o izdatkih in zahtevkih za izplačila ter posredovanje le-teh Komisiji.

Skupni revizijski organ je bila Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Direktorat za načrtovanje ter gospodarske in finančne vire, Nadzorna služba Skupnosti. Nalogi revizijskega organa sta bili med drugimi zagotavljanje revizije projektov v skladu z mednarodnimi standardi in izvajanje revizije tako, da se preverja učinkovitost sistema upravljanja in nadzora operativnega programa.

Čezmejne delovne skupine ocenjevalcev so sestavljali strokovnjaki iz obeh držav članic in so nudili podporo in znanje pri vrednotenju projektnih idej ter ocenjevanju kakovosti projektov. Čezmejne delovne skupine so bile organizirane s strani Skupnega tehničnega sekretariata.

Okoljske oblasti so sodelovale pri zadevah o okoljskih vprašanjih.

Slovenska info točka je dajala prve informacije potencialnim upravičencem programa ter pomagala organu upravljanja širiti informacije o stopnjah izvajanja programa. Locirana je bila v Regionalni pisarni Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko v Štanjelu.

Italija in Slovenija sta določili neodvisne kontrolorje odgovorne za potrjevanje ali so izdatki, ki so bili prijavljeni s strani upravičencev, pravilni in skladni z zakonodajo. V Sloveniji je to nalogo opravljala Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Služba za kontrole, Oddelek za finančno kontrolo-Cilj 3, v Italiji pa je to nalogo dobila posebna neodvisna služba pri Avtonomni deželi Furlaniji Julijski krajini. (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2007, str. 68–77).

2.3.3 Tipi projektov

Z namenom izboljšanja kakovosti projektov in povečanja čezmejnega sodelovanja je delovna skupina operativnega programa določila 3 tipe projektov (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2007, str. 78–81):

1. **Strateški projekti:** Značilnost strateških projektov je, da njihovi celotni stroški presegajo 1.000.000 EUR. Z vzpostavitvijo trajnih čezmejnih mrež in organizacij naj bi zagotavljali nadaljevanje sodelovanja tudi po končanih projektih. Izpolnjevati morajo 4 pogoje po členu 19 Uredbe (ES) št. 1080/2006: skupna priprava, skupno izvajanje, skupno osebje in skupno financiranje.
2. **Standardni projekti:** Izbrani so na podlagi javnih razpisov in vključujejo tako italijanske kot slovenske upravičence. Upravičenci morajo sodelovati v vsaj 2 izmed aktivnostih: skupna priprava, skupno izvajanje, skupno osebje in skupno financiranje.
3. **Mali projekti:** Tako kot standardni projekti tudi mali projekti vključujejo tako italijanske kot slovenske upravičence in morajo sodelovati v vsaj 2 izmed 4 aktivnosti: skupna priprava, skupno izvajanje, skupno osebje in skupno financiranje. Stroški malih projektov se lahko gibljejo med vključno 50.000 EUR do vključno 100.000 EUR.

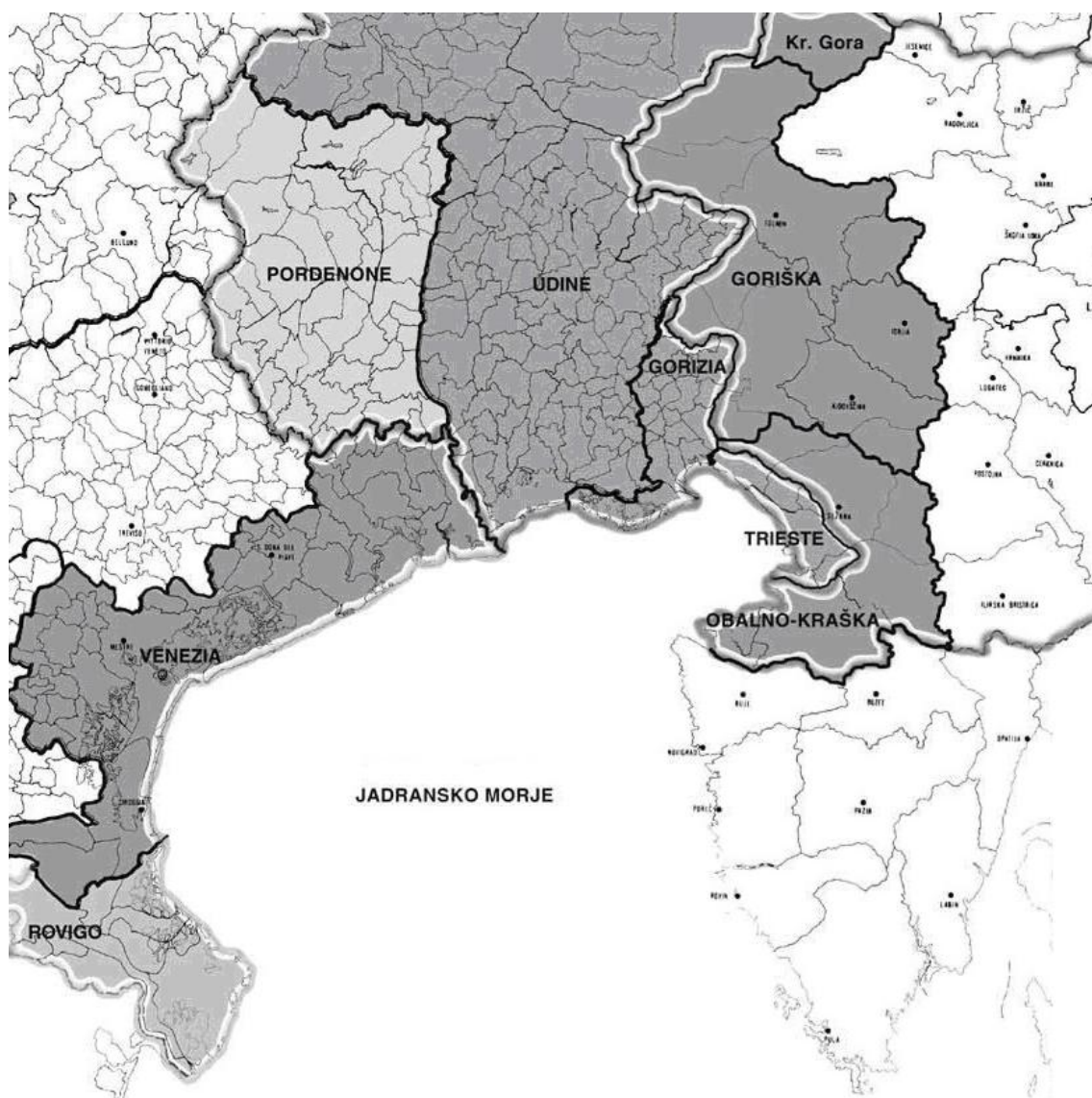
Posebnost operativnega programa 2007–2013 glede na predhodno obdobje je bila, da se je na razpis lahko prijavil samo en vodilni partner, ki je bil lahko iz Italije ali Slovenije, kateri je prevzel odgovornost izvedbe celotnega projekta. Projektna sredstva niso bila razdeljena med sodelujočima državama, temveč so imeli projektni partnerji skupni proračun (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2007, str. 78–81)

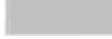
2.3.4 Območje čezmejnega sodelovanja med Italijo in Slovenijo

Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija je pokrival območje 11.400 km² in 1,943 milijona prebivalcev (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2016, str. 8).

Na slovenski strani je pokrival Goriško in Obalno-kraško statistično regijo ter občino Kranjska Gora znotraj Gorenjske statistične regije. Na italijanski strani pa je pokrival Beneško pokrajino, v Avtonomni deželi Furlaniji Julijski krajini pa pokrajine: Videm, Gorica in Trst. Samo v nekatere programe pa sta bili vključena Pordenone v Avtonomni deželi Furlaniji Julijski krajini in Rovigo v pokrajini Veneto (Slika 5).

Slika 5: Področje čezmejnega sodelovanja Slovenija:Italija 2000–2006*

Legenda:* Upravičena območja Izjemno upravičena območja

Vir: Interreg IIIA Italija Slovenija Evropski program za čezmejno sodelovanje, 2016.

Programsko območje v programskem obdobju 2007–2013 je obsegalo 30.740 km² površine in 5,5 milijona prebivalcev (leta 2005), od tega je italijanski del obsegal 21.223 km² površine in 4,53 milijona prebivalcev, slovenski del programskega območja pa je obsegal 9.517 km² površine z 0,97 milijona prebivalcev (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2016, str. 8).

Kot je razvidno iz spodnje slike (Slika 6), je bilo v slovensko programsko območje v programskem obdobju 2007–2013 vključenih 5 regij (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2016, str. 8).

1. Osrednje slovenska po načelu fleksibilnosti,
2. Notranjsko-kraška po načelu fleksibilnosti,
3. Obalno-kraška,
4. Goriška,
5. Gorenjska regija.

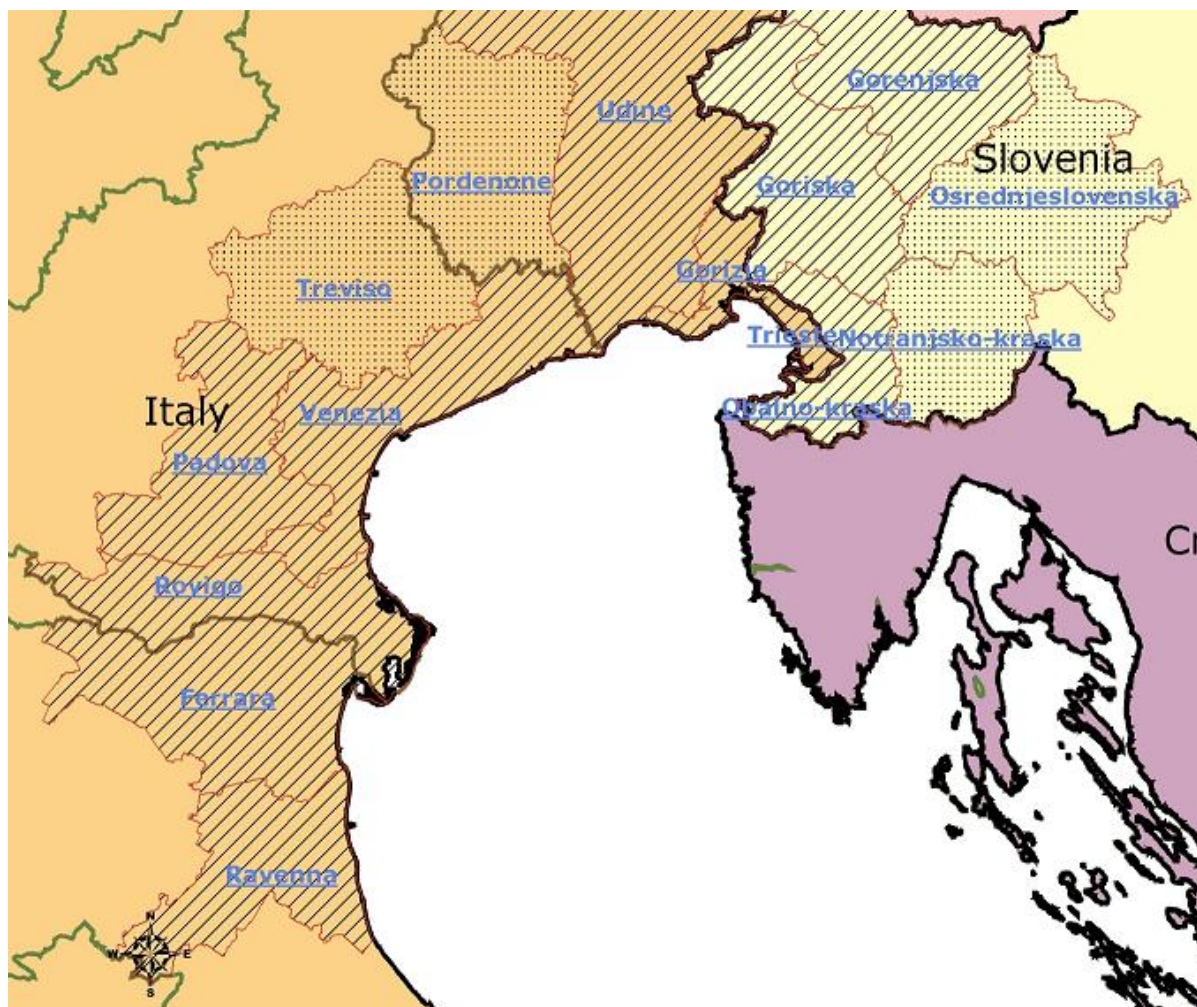
V Italijansko programsko območje je bilo zajetih 10 pokrajin (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2016, str. 8):

1. dežela Emilija-Romanja:
 - Ferrara,
 - Ravenna,
2. dežela Veneto:
 - Benetke,
 - Rovigo,
 - Padova ,
 - Treviso po načelu fleksibilnosti.
3. dežela Furlanija-Julijska krajina:
 - Trst,
 - Videm,
 - Gorica,
 - Pordenone po načelu fleksibilnosti.

Načelo fleksibilnosti, v skladu z 21.1 Uredbe (ES) št. 1080/2006 pravi, da so območja, ki so bila vključena v program na podlagi načela fleksibilnosti, upravičena do največ 20% zaprošenih sredstev ESRR v okviru posameznega projekta.

Programsko območje se je v obdobju 2007–2013 glede na predhodno programsko obdobje 2000–2006 povečalo za 169 %, glede na zajeto populacijo pa za 183 %. Na slovenski strani se je upravičeno območje povečalo za Gorenjsko, Osrednjeslovensko in Notranjsko-kraško regijo, na italijanski strani pa za pokrajine Ravenna, Ferrara in Padova (Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, 2016, str. 7).

Slika 6: Območje programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija v programskem obdobju 2007–2013*

Legenda:* upravičena območja upravičena območja po načelu fleksibilnosti

Vir: Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013, 2007, str. 8.

V programskem obdobju 2014–2020 se obseg programskega območja zmanjša glede na predhodno programsko območje z namenom preprečiti neravnovesja pri izvajanju projektov in prispevati k boljši usklajenosti med programskim območjem in čezmejnimi odnosi. Območje programskega obdobja 2014–2020 se je vrnilo na obseg, ki ga je imelo v času programov Interreg II in Interreg IIIA. Območje zajema 19.841 km² in približno 3 milijone prebivalcev. Nov program vključuje 5 italijanskih statističnih regij (SKTE 3), to so pokrajine Videm, Pordenone, Gorica, Trst, Benetke in 5 slovenskih statističnih regij: Goriško, Obalno-kraško, Gorenjsko, Primorsko-notranjsko ter Osrednjeslovensko (Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2016e).

3 PROJEKT KRAS-CARSO

Projekt Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso spada pod Prednostno nalogo 1 Operativnega čezmejnega programa Slovenija-Italija 2007–2013, ki se je glasila Okolje, transport in trajnostna teritorialna integracija. Glavni sektor delovanja projekta je bil Spodbujanje biološke raznovrstnosti in varstva narave. Projekt Kras-Carso je gradil na osnovah projekta Kraški okraj, kateri je bil izveden v obdobju junij 2005–september 2007.

Projekt z akronimom Kras-Carso sem izbrala na podlagi dejstva, da gre za strateški projekt večjega obsega, ki se je izvajal v programskem obdobju 2007–2013.

Projektno območje je zavzemalo Pokrajino Trst in Pokrajino Gorica na italijanski strani, na slovenski strani pa Goriško, Obalno-kraško ter Osrednjeslovensko statistično regijo.

Projekt je trajal 51 mesecev od 01.01.2010 do 01.03.2014.

Na čelu projekta je bila Občina Sežana kot vodilni partner, projektних partnerjev pa je bilo 16. Kot partnerji projekta so bili na italijanski strani vključeni: Pokrajina Trst, Pokrajina Gorica, Občina Milje, Občina Dolina, Občina Repentabor, Občina Zgonik, Občina Trst, Občina Devin-Nabrežina ter Urad deželne gozdne službe Avtonomne dežele Furlanije Julijske krajine. Na slovenski strani so kot projektni partnerji sodelovali: Občina Divača, Občina Hrpelje-Kozina, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Komen, Zavod za gozdove Slovenije in Območna razvojna agencija Krasa in Brkinov (Občina Sežana, 2009).

Projekt izpolnjuje vse štiri pogoje sodelovanja med projektnimi partnerji, ki služijo kot kazalniki kakovosti čezmejnega sodelovanja po 19.1 členu Uredbe (ES) št. 1080/2006 in ga tako uvršča v strateški tip projekta. Projektni partnerji so torej sodelovali pri skupni pripravi in skupnemu izvajanju projekta, imeli skupno osebje na projektu in skupno financiranje (Občina Sežana, 2009):

1. **Skupna priprava:** Največji del priprave in usklajevanja sta opravili Občina Sežana kot vodilni partner projekta in pokrajina Trst. Pri posvetih za pripravo projekta so sodelovale predvsem slovenske ustanove kot so: Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Zavod za gozdove Republike Slovenije, Inštitut za raziskovanje krasa, Urbanistični inštitut Republike Slovenije. Na italijanski strani so posvetovanja pri pripravi projekta vključevala predvsem Inšpektorat za gozdarstvo.
2. **Skupno izvajanje:** Na podlagi partnerstva je bilo vključenih 6 občin in 2 pokrajini iz Italije, 5 občin iz Slovenije, gozdarski službi iz obeh držav, italijanski LAS Kras in slovenski ORA-LAS Krasa in Brkinov.

3. **Skupno osebje:** Poleg skupnega osebja v upravnem odboru projekta je projekt imel še skupno operativno osebje in skupno strokovno ekipo za usklajevanje tehnično-strokovnih aktivnosti v obeh državah.
4. **Skupno financiranje:** Projekt je imel skupen finančni načrt, sredstva so bila porazdeljena med slovenskimi in italijanskimi partnerji na podlagi skupno planiranih aktivnosti.

3.1 Finančni vpogled v projekt Kras-Carso

Začetna vrednost projekta Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso je znašala 3.085.000,00 EUR, končna vrednost pa 3.116.673, 94 EUR. Vodja projekta pravi, da je bilo dodatna sredstva mogoče koristiti na podlagi ukrepov za pospeševanje koriščenja projektnih sredstev, ki jih je uvedel Organ upravljanja. Znotraj projekta so bile planirane dodatne aktivnosti za primer možnosti koriščenja dodatnih sredstev. Ko je na ravni programa prišlo do ostanka sredstev so lahko za povračilo uveljavljali tudi stroške, ki so nastali iz dodatnih dejavnosti. Za projekt so torej dobili dodatnih 31.673,94 EUR.

85 % stroškov projekta, to je 2.649.172,85 EUR, je bilo financiranih s strani ESRR, 15 % stroškov pa je bilo sofinanciranih iz nacionalnih javnih financ obeh držav partneric. V Sloveniji je 10 % javnega sofinanciranja prispevala Služba Vlade Republike Slovenije za regionalni razvoj in kohezijsko politiko, 5 % pa je bilo lastnega javnega sofinanciranja s strani občin in drugih slovenskih javnih institucij, vključenih v projekt.

59,6 % sredstev projekta je bilo uporabljenih na slovenski strani, največ sredstev je koristil vodilni partner Občine Sežana in sicer 46,1 % (Tabela 5) (Občina Sežana, 2013a).

Tabela 5: Pregled porabe sredstev projekta po projektnih partnerjih

Partner projekta	Porabljena sredstva v EUR	Porabljena sredstva v %
Občina Sežana	1.441.374,42	46,1
Občina Hrpelje – Kozina	94.378,46	3,0
Občina Divača	92.000,00	3,0
Občina Komen	92.000,00	3,0
Občina Miren – Kostanjevica	92.498,46	3,0
Zavod za gozdove Slovenije	14.000,00	0,5
ORA Sežana	32.000,00	1,0
Skupaj PP Slovenija	1.858.251,34	59,6
Pokrajina Trst	165.900,00	5,0
Pokrajina Gorica	180.000,00	6,0
Občina Milje	133.000,00	4,3
Občina Dolina	132.000,00	4,2
Občina Repentabor	108.025,75	3,5
Občina Zgonik	110.602,45	3,5
Občina Trst	217.024,40	7,0
Občina Devin-Nabrežina	132.000,00	4,2
Urad Deželne Gozdne Službe Avtonomne Dežele Furlanije Julijske krajine	20.570,00	0,7
Lokalna akcijska skupina Kras	59.300,00	2,0
Skupaj PP Italija	1.258.422,60	40,4
Skupaj projekt	3.116.673,94	100,0

Vir: Občina Sežana, Stroškovni načrt projekta Kras-Carso, 2013.

3.2 Namen in cilji projekta Kras-Carso

"Namen projekta je bil povečanje poznavanja potencialov Krasa, tako v smislu poznavanja visokovrednih elementov (naravnih, zgodovinskih, arhitekturnih, itd.) kot v smislu postopkov upravljanja teritorija Krasa, okrepitev in povezovanje znamenitosti Krasa s posledičnim povečanjem splošne privlačnosti teritorija, ki naj bi prispevala k lokalnemu družbenoekonomskemu razvoju" (Občina Sežana, 2009).

Glavni cilj projekta je bila izvedba aktivnosti, ki naj bi zagotavljale trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialno kohezijo s skupnimi strategijami na čezmejni ravni.

Specifični cilji projekta so bili (Občina Sežana, 2009):

1. V skladnosti s ciljem Operativnega programa, ki se glasi "ohranjati biotsko raznovrstnost in zagotoviti trajnostno upravljanje naravnih virov" je bil postavljen cilj "**razviti skupne načine za upravljanje zaščitenih območij in pomembnih naravnih znamenitosti**".

2. V skladu s ciljem Operativnega programa, ki se glasi "okrepiti teritorialno kohezijo znotraj funkcionalnih čezmejnih območij" je bil določen cilj **"ustvariti skupne instrumente za prostorsko planiranje na ravni prostorskih načrtov in izvedbenih aktov"**.
3. V skladu s ciljema Operativnega programa, ki se glasita "okrepiti teritorialno kohezijo znotraj funkcionalnih čezmejnih območij" in "ohranjati znanje na področju kulturne dediščine in njeno dostopnost ter izboljšati kulturne izmenjave" je bil določen cilj **"okrepiti mrežo centrov za promocijo in ovrednotenje teritorija ter poti, ki bodo povezovala "vozlišča" mreže"**.
4. V skladu s ciljem Operativnega programa, ki se glasi "varovati okolje pred naravnimi in tehnološkimi nesrečami ter onesnaževanjem, zmanjšati porabo energije in povečanje rabe obnovljivih virov energije je bil postavljen cilj **"podpirati ohranitev naravnega okolja s skupnim planiranjem in s pripravo instrumentov za zaščito pred gozdnimi požari, z varčevanjem z energijo in z uporabo obnovljivih virov energije v javnih zgradbah"**.

3.3 Aktivnosti projekta Kras-Carso

Projekt Kras-Carso je bil izveden preko aktivnosti razdeljenih v 5 delovnih sklopov (Tabela 6).

V delovnem sklopu 1 so se izvajale aktivnosti tehnične koordinacije, administrativnega upravljanja ter spremljanje in administrativno nadzorovanje. S tehnično koordinacijo se je definirala podroben operativni program aktivnosti, nadziralo izvajanje aktivnosti, preverilo izpolnjevanje predvidenih rezultatov vsake aktivnosti in povezovalo rezultate v celoto, ugotovilo morebitna odstopanja glede delovnega načrta (sprememba aktivnosti in/ali roka za izvedbo) ter vrednotilo končne rezultate. Približno vsaka 2 meseca so se organizirali usklajevalni sestanki, ki so se jih udeležili predstavniki vsakega projektnega partnerja ali njegovi pooblaščenici. Znotraj aktivnosti **tehnične koordinacije** in s pomočjo drugega osebja znotraj partnerstva sta bili oblikovani dve različni stalni delovni omizji: eno je bilo posvečeno naravnim in okoljskim vidikom, eno pa osredotočeno na prostorsko planiranje in družbenoekonomski razvoj. Njune aktivnosti so bile izvedba tehničnih faz projekta, določanje zunanjih subjektov, ki so podpirali izvedbo projektnih aktivnosti, koordinacija posameznih aktivnosti študije ali priprave dokumentov in delovnih instrumentov, preverjanje tehničnih rezultatov projekta. Znotraj aktivnosti **administrativnega upravljanja** je vsak partner samostojno poskrbel za vzdrževanje ločenega knjigovodstva za stroške projekta. Do rokov določenih v Pogodbi o dotaciji sofinanciranja med Organom upravljanja in vodilnim partnerjem, sta bila letno pripravljena najmanj dva poročila o stroških, nastalih zaradi izvajanja aktivnosti projekta, na podlagi administrativnih podatkov, ki so jih priskrbeli partnerji. Končno poročilo je bilo narejeno v roku treh mesecev od zaključka aktivnosti projekta. Aktivnost **spremljanje in administrativno nadzorovanje** je vključevala stalno

spremljanje aktivnosti, ki jih opravljajo partnerji, ter občasni administrativni nadzori nastalih stroškov. Aktivnosti spremljanja in administrativnega nadzorovanja je opravljala Komisija za spremljanje, ki so jo sestavljali subjekti iz partnerstva z največ izkušnjami z vodenjem projektov financiranih s strani Skupnosti. Pripravljena je bila revizijska sled za preverjanje upravičenosti nastalih stroškov glede na zahteve programa in sklada. Revizijska sled je upoštevala načine plačila, načine izbire ponudnika dobrin/storitev, primernost stroškov in skladnost glede na cilje projekta in predvidene aktivnosti. Komisija za spremljanje je vsak mesec preverila napredovanje projekta in pravilnost administrativnih postopkov.

V delovnem sklopu 2 sta se izvajali aktivnosti načrtovanja upravljanja naravnih področij in preverjanja možnosti izvedbe geoparka na Krasu. Aktivnosti **načrtovanja upravljanja naravnih področij** so bile usmerjene v izdelavo Študije o Krasu in Smernice za upravljanje naravnih območij na Krasu. Vključevale so izbiro zunanjih subjektov za sodelovanje pri študiji, zbiranje znanstveno-tehničnih podatkov z analizo podatkovne baze, dokumentov, publikacij itd., obdelavo in analizo zbranih podatkov in informacij, izdelavo osnutka končnih dokumentov, predvidenih v projektu, potrditev dokumentov, grafično obdelavo in tiskanje dokončnega besedila. Aktivnosti **preverjanja možnosti izvedbe geoparka na Krasu** so vključevale iskanje subjektov primernih za ustanovitev parka, izvedbo srečanj in razgovorov, zbiranje podatkov in informacij vključno z razdelitvijo vprašalnikov prebivalcem, izdelava modela geoparka, združljivega s potrebami prebivalstva in okolja, preverjanje stopnje sprejemanja takšnega modela.

V delovnem sklopu 3 so bile prisotne 4 aktivnosti in sicer Študijo o prostorskem načrtovanju na Krasu, Skupno prostorsko planiranje, Ustanovitev EZTS na Krasu, Pobuda za širjenje strategij za varčevanje z energijo. Aktivnost **Študije o prostorskem načrtovanju na Krasu** je vključevala analizo načinov načrtovanja, ki so se do takrat uporabljali na Krasu, s skupno kritično analizo razvojnih dokumentov, ki so bili do takrat izdelani in uporabljeni. V ta namen so bili analizirani tudi rezultati, pridobljeni v preteklih projektih o Krasu. Aktivnost **Skupnega prostorskega planiranja** je vključevala izdelavo Celovitega strateškega načrta za razvoj Krasa in Skupnih smernic za prostorske izvedbene akte v občinah na Krasu. Aktivnost **Ustanovitev EZTS na Krasu** je obsegala analizo nekaterih delujočih EZTS-jev ter drugih faktorjev, ki bi lahko vplivali na ustanovitev EZTS-ja. **Pobuda za širjenje strategij za varčevanje z energijo** je zajemala pripravo smernic za spodbujanje varčevanja z energijo s strani lokalnih uprav na Krasu, pri čemer sta bila upoštevala dva pomembna vidika: učinkovita raba energije v stavbah in javna razsvetljava.

V delovnem sklopu 4 so bile znotraj aktivnosti **Načrti za upravljanje sprejemnih centrov** izvedene aktivnosti: vzpostavitev koordinacije, analiza značilnosti posameznih struktur z organizacijskega, upravljalnega, operativnega in vsebinskega vidika in izdelava načrta skupnega upravljanja. Aktivnosti **Nov živ muzej in Informacijski center** vključujejo projektno izvedbo, izvedbo živega muzeja Krasa in obnovo stavbe, v kateri je informacijski center Krasa. Aktivnosti **Čezmejne infrastrukture** vključujejo vzpostavitev pešpoti,

počivališč ob turistično zanimivih objektih, obnova sprejemnih centrov, zaščita narave pred požarno ogroženostjo idr.

Delovni sklop 5 je vključeval aktivnosti **Priprave in izvedbe komunikacijskega načrta ter priprave informativnih materialov** od spletne strani projekta do zgibank, ki privabljajo turiste na Kras. Aktivnosti **Organiziranje dogodkov projekta** so obsegale predvsem otvoritve prenovljene infrastrukture (Občina Sežana, 2013c).

Tabela 6: Aktivnosti projekta Kras-Carso po delovnih sklopih

Aktivnosti	Delovni sklopi				
	Delovni sklop 1 Kordinacija in upravljanje projekta	Delovni sklop 2 Upravljanje naravnih virov	Delovni sklop 3 Skupno prostorsko planiranje	Delovni sklop 4 Mreža didaktičnih centrov in sprejemne strukture	Delovni sklop 5 Komunikacijski načrt
Aktivnost 1	Tehnična koordinacija	Načrt upravljanja naravnih področij	Študija o prostorskem načrtovanju	Načrt za upravljanje sprejemnih centrov	Priprava in izvedba komunikacijski h načrtov
Aktivnost 2	Administrativno upravljanje	Preverjanje možnosti izvedbe Geoparka na Krasu	Skupno prostorsko planiranje	Nov Živi muzej in Informacijski center Krasa	Organiziranje dogodkov projekta
Aktivnost 3	Spremljanje in administrativni nadzori		Ustanovitev EZTS na Krasu	Čezmejne infrastrukture	
Aktivnost 4			Pobude za širjenje strategij za varčevanje z energijo		

Vir: Občina Sežana, Prijavnica projekta Kras-Carso, 2009.

3.4 Doseženi cilji-rezultati

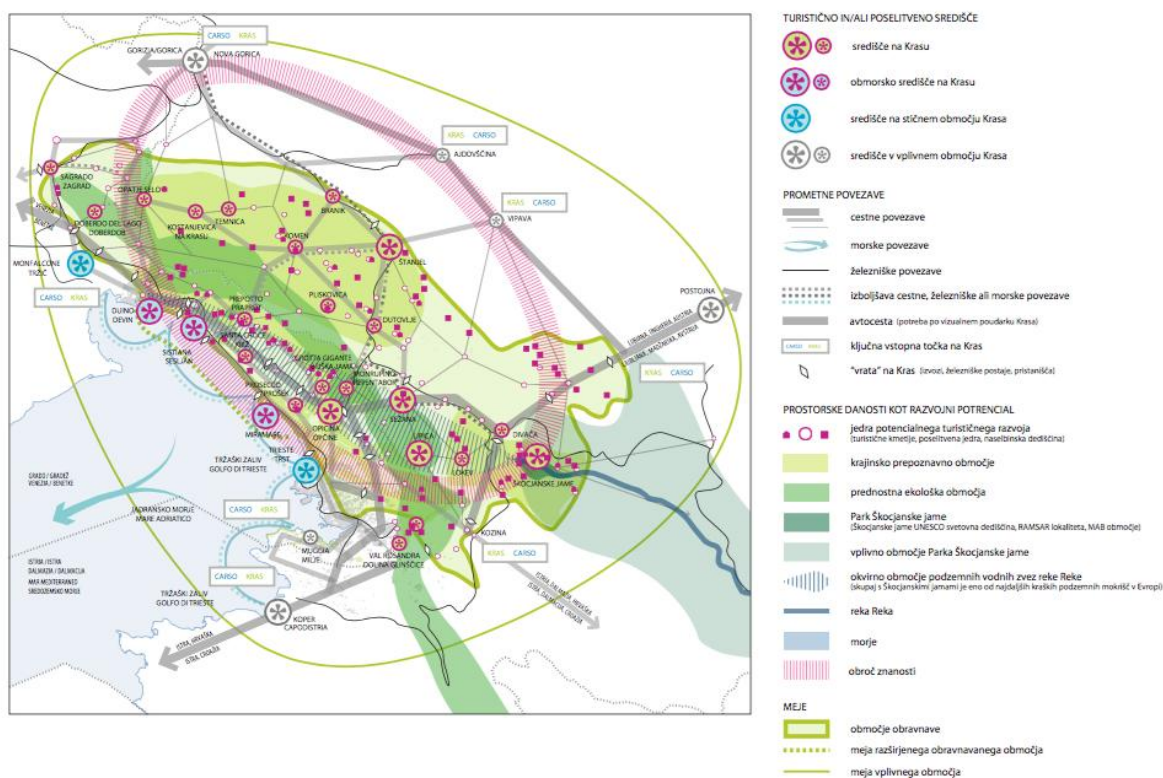
1. Specifični cilj razviti skupne načine za upravljanje zaščiteneh območij in pomembnih naravnih znamenitosti je bil uresničen, kot navaja Zaključno poročilo vodilnega partnerja. V ta namen so bile planirane in izvedene naslednje študije (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2016a; Občina Sežana, 2013c):

- **Študija o okoljskih in naravnih značilnosti Krasa** je raziskava Krasa na področju varovanih območij, kmetijstva, gozdarstva ter turizma in rekreacije. V študiji so obravnavani trenutno stanje, razvojni načrti in problemi na italijanski ter slovenski strani Krasa po zgoraj navedenih področjih. Študija je služila kot osnova za izvedbo smernic za upravljanje naravnih območij (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2016b).
 - **Smernice za upravljanje naravnih območij Krasa** so namenjene lastnikom naravnih območij Krasa ter nudijo navodila in usmeritve o pravilnemu upravljanju takih območij (Quadracci & Prelovšek, b.l.).
 - **Študija izvedljivosti vzpostavitve geoparka na Krasu** je bila izvedena iz strokovnega, ekonomsko-upravljalškega in participativnega stališča z namenom ugotoviti, ali bi geopark na Krasu spodbujal družbeno ekonomski razvoj in ohranjanje naravnih značilnosti območja. Ne gre za izvedbeno študijo, temveč za raziskovalno študijo o možnostih izvedbe, načinih izvedbe, sprejemanja teritorija in naklonjenosti prebivalstva ustanovitvi geoparka na Krasu. Po definiciji naj bi bil geopark teritorij geološke dediščine mednarodnega pomena, biti pa bi moral dovolj velikega obsega za zagotovitev trajnostnega gospodarskega razvoja predvsem na področju turizma. Študija je vključila primere evropskih geoparkov in je iz ekonomsko-upravljalškega vidika prišla do zaključka, da bi bilo potrebno skupaj z geoparkom ustanoviti sodoben interpretacijski center z glavno vsebino na področju geologije, ki pa bi tudi vključeval vsebino naravne in kulturne dediščine Krasa. Študija je pokazala, da bi geopark prinesel veliko pozitivnih učinkov, pod pogojem ustanovitve interpretacijskega centra. Pozitivni učinki geoparka naj bi bili: povečanje števila turistov v Kobilarni Lipica, Škocjanski jami, Briški jami ter Jami Vilenica vsaj za 2 %, povečanje nočitev za minimalno 4.000 novih gostov na letni ravni, povečanje dejavnosti podeželskih podjetnikov, povečanje odprtih turističnih enot, povečanje obsega zaposlitev ter izboljšanje kvalitete življenja na Krasu. V samo pripravo za vzpostavitev geoparka morajo biti vključeni lokalni akterji, od lokalnih uprav vse do lastnikov zasebnih zbirk, kulturnih in razvojnih društev, jamarska društva, institucije za varovanje narave, kulturne dediščine in vsi, ki bi kakorkoli lahko pozitivno vplivali na ohranitev naravnih in kulturnih danosti ter prispevali v trajnostni razvoj (Sloveneta, 2013). Kot pravi vodja projekta Kras-Carso Katja Fedrigo, je sama izvedba geoparka predvidena v programskem obdobju 2014–2020.
2. Specifični cilj ustvariti skupne instrumente za prostorsko planiranje na ravni prostorskih načrtov in izvedbenih aktov je bil uresničen, kar navaja Zaključno poročilo vodilnega partnerja. Za uresničitev cilja so bile planirane in realizirane naslednje študije (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2016a; Občina Sežana, 2013):

- **Študija o prostorskem načrtovanju na Krasu** je namenjena javnim upraviteljem, tehničnim službam v občinah na Krasu in vsem subjektom, ki se ukvarjajo s prostorskim planiranjem na območju matičnega Krasa. Da gre za zahtevno in obsežno študijo priča podatek o sodelujočih pri pripravi študije. Pri projektu so poleg projektnih partnerjev sodelovali člani Strokovne projektne skupine: predstavniki Direktorata za prostor, za okolje, za letalstvo, za kulturno dediščino, za kmetijstvo, za ceste, za železnice in žičnice, turizem, za javne službe in investicije, Agencija RS za okolje in Služba vlade za regionalni razvoj. V študiji so bila izpostavljena področja sodelovanja: turizem, mobilnost, obnovljivi viri energije, ohranjenost narave in virov, omrežje naselij z gospodarskimi conami in družbenimi dejavnostmi, prostorska in krajinska identiteta. Problem, ki ga je vredno izpostaviti je, da imajo v Italiji zelo razčlenjen sistem prostorskega načrtovanja in da se italijanska zakonodaja zelo pogosto spreminja, predvsem pa opažajo pomanjkanje skupnega načrtovanja med Slovenijo in Italijo. Ugotavljajo, da je skupno upravljanje Krasa možno z ustanovitvijo EZTS ali stalnega omizja. Ena izmed osnov za ustanovitev EZTS pa je dokument, ki bi izražal strinjanje glede skupnega razvoja Krasa. Treba je sestaviti skupne cilje in vizijo za razvoj Krasa, ki bi omogočali uskladitev gospodarskega razvoja, kulturne dediščine in naravne danosti Krasa (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2012).

- **Celovit strateški načrt za prostorski razvoj Krasa** predstavlja celovito prostorsko zasnovo Krasa (Slika 7) in obravnava Kras kot edinstven prostor s pomembno geostrateško lego. Bistvene usmeritve strateškega načrta prostorskega razvoja so: Kras naj se obravnava kot celoto tudi izven državnih meja in naj se skrbi, da se naselja uravnoteženo razvijajo, razvoj krajine naj bo uravnotežen z omejevanjem urbanizacije in ohranjanjem vitalnosti podeželja, razvoj gospodarstva in prostorski razvoj naj slonita na naravnih danostih, urejanje infrastrukture naj sledi usklajenemu razvoju; kmetijstvo, turizem in znanost naj se razvijajo v medsebojni sinergiji in naj bo znanost vključena v razvoj drugih dejavnosti. Strateški načrt izpostavlja razpršenost poselitvenih jeder in njihovo povezovanje, povezovanje turističnih jeder in naselij v mrežo pestre ponudbe, krepitev povezav med železniškim prometom in morskim prometom ter med morjem in planoto, ohranjanje in krepitev potencialov naravnih območij, obroč znanosti, v katerega naj se poveže celotno območje Krasa (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2013a).

Slika 7: Načrt za prostorski razvoj Krasa

Vir: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Celovit strateški načrt za prostorski razvoj Krasa, 2013a.

- **Smernice za prostorske izvedbene akte v občinah na Krasu** so bile realizirane na podlagi Celovitega strateškega načrta za prostorski razvoj Krasa in omogočajo poenotenje pogojev za poseganje v prostor v vseh občinah na Krasu s ciljem ohraniti prepoznavne značilnosti Krasa. Smernice so bile določene tako, da so uporabne tako za slovensko kot za italijansko stran Krasa in določajo usmeritve na področju conacije, uporabe materialov, barv, oblikovanje objektov, neinvazivno uporabo obnovljivih virov energije idr. (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2013b).
- **Preverjanje možnosti ustanovitve Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje:** Študijo je opravila Univerza na Primorskem (Znanstveno-raziskovalno središče Koper) in je bila narejena na podlagi 3 študij obstoječih in delujočih EZTS. Ena izmed ugotovitev študije je, da je sodelovanje med Slovenijo in Italijo pri razvoju Krasa, šibko, saj je bilo v času do izvedbe študije izvedenih zelo malo čezmejnih projektov in samo projekt Kraški okraj je obravnaval Kras kot celovito območje. Študija je pripeljala do 4 odprtih vprašanj glede vzpostavitve EZTS: vsebinska širina, nivoji sodelovanja, jasnost ciljev in strategija, vzdržnost partnerstva in finančna vzdržnost.

Vprašanje vsebinske širine obravnava 3 možnosti vzpostavitve EZTS: samo za namen vzpostavitve, upravljanja in vodenja geoparka na Krasu, ali usmeritev v bolj splošne cilje in področja, ali celo ustvariti cilje v skladu z enim izmed 2 glavnih področij projekta Kras-Carso: Skupno prostorsko upravljanje in Upravljanje naravnih področij.

Vprašanje nivojev sodelovanja obravnava vprašanje, kateri nivo sodelovanja bi prišel v poštev za projekt Kras-Carso, in sicer ali na lokalni ravni ali širše na ravni razvojnih agencij in lokalnih akcijskih skupin ali na nacionalni ravni. Za projekt je bil in predlagan "*multi-level*" (večstopenjski) nivo sodelovanja. "*Multi-level*" nivo sodelovanja vključuje lokalne skupnosti (občine) obeh držav partneric, širšo raven (lokalne akcijske skupine, razvojne agencije, pokrajine) in nacionalno raven na strani Slovenije (ministrstva), na strani Italije pa regionalno. "*Multi-level*" nivo sodelovanja je bil predlagan zaradi težnje, da se EZTS obdrži na dolgi rok, za to pa občine potrebujejo vsebinsko in finančno podporo predvsem nacionalnih inštitucij.

Vprašanje jasnosti ciljev in strategije izpostavlja potrebo po vzpostavitvi skupnega akcijskega načrta, ki bi temeljil na že izvedenih študijah, a bi vseboval jasno in natančno strategijo razvoja, ki bi bila skupna za celoten Kras, in s katero bi se strinjali obe strani meje.

Pri vprašanju finančne vzdržnosti in vzdržnosti partnerstva so prišli do spoznanja, da mora vzpostavitev EZTS-ja kot instrumenta sodelovanja temeljiti na rasti sodelovanja preko skupnih predhodnih oblik dobrega sodelovanja in povezovanja, kot so skupni projekti, skupna delovna omizja, memorandumi idr. EZTS kot pravna oblika sodelovanja se mora samofinancirati, zato je pomembno, da so partnerji sposobni vzdrževati dejavnosti EZTS-ja tudi takrat, ko ni finančnih sredstev EU. Izvajalci študije menijo, da bi bilo smotno nadgraditi obstoječe čezmejno razvojno partnerstvo Krasa v "Stalno čezmejno omizje za razvoj Krasa", s katerim bi ustvarili trdnejšo podlago za kasnejšo ustanovitev EZTS-ja (Univerza na primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, 2013).

3. Specifični cilj okrepiti mrežo centrov za promocijo in ovrednotenje teritorija ter poti, ki bodo povezovale "vozlišča" mreže, je bil dosežen, kot je navedeno v Zaključnem poročilu vodilnega partnerja. Planirane in dosežene so bile naslednje izvedbe (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2016a; Občina Sežana, 2013):

- **Načrt usklajenega upravljanja sprejemnih centrov,**
- **Ustanovitev Informacijskega centra Krasa v Sežani,**
- **Sprejemni center Gradina,**
- **Turistično informacijski center Hrpelje-Kozina,**
- **Sprejemni center v Boljuncu** Preuredili so staro gledališče v večnamenski center, ki bo služil kulturnim prireditvam, posvetom, konferencam na mednarodni ravni.

- **Center za kulturne aktivnosti v Repniču,**
 - **Naravoslovno-didaktični center v Bazovici,**
 - **Trg v Repnu,**
 - **Razpršeni muzej o vodi na Krasu** (vodi obiskovalca na ogled kalov na italijanski strani Krasa, skozi vasi Bazovica, Gropada, Padriče, Trebče in Bani. V teh vaseh so bile v okolici napajališč postavljene klopi in stojala za kolesa, očiščena je bil vodnjak v Gropadi),
 - **Živi muzej Krasa** (na stičišču med Sežano, Lipico in slovensko-italijansko mejo. Poleg ureditve poti, označb in vsega potrebnega, da se popelje turista skozi muzej, je bil izdelan tudi letak Živega muzeja Krasa, ki vodi obiskovalca skozi kraško pokrajino in naravo z možnostjo ogleda biotske kraške raznovrstnosti, kulturne dediščine (kraške štirne, suhi zidovi, kamniti mejniki in pastirska hišica) ter arheološke in geološke dediščine),
 - **Razgledna točka Cerje** (urejen je bil dostop do razgledne točke in sama razgledna točka na Cerju, kar bo pripomoglo k doseganju dolgoročnega cilja Občine Miren-Kostanjevica, ki stremi k oblikovanju turistične točke, imenovane Park Cerje. Park Cerje bi bila ena od strateško pomembnih turističnih destinacij Kras-Carso),
 - **Gozdna učna pot Josef Ressel,**
 - **Cesta Betanja-Gabrak** (urejena je bila 1.400 m dolga pot, ki bo služila tako lokalnemu prebivalstvu kot obiskovalcem parka Škocjanske jame),
 - **Poti iz Gorjanskega in Brestovice do Italije,**
 - **Kolesarska steza pri potoku Osp,**
 - **Ceste in poti v Gropadi** (kjer so poleg ureditve poti obnovili tudi suhogradne zidove in postavili 8 informativnih tabel o posebnosti Krasa. Urejene ceste in poti sedaj povezujejo vasi od Gropade do Trebč v dolžini 11 km),
 - **Cesta Devin-Nabrežina.**
4. Specifični cilj podpirati ohranitev naravnega okolja s skupnim planiranjem in s pripravo instrumentov za zaščito pred gozdnimi požari, z varčevanjem z energijo in uporabo obnovljivih virov energije v javnih zgradbah je bil dosežen, kot je navedeno v Zaključnem poročilu vodilnega partnerja, z naslednjimi izvedbami (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2016a; Občina Sežana, 2013c):
- **Študija požarne ogroženosti na Krasu,**
 - **Karta požarne ogroženosti gozdov na Krasu,**
 - **Pobude za širjenje strategij za varčevanje z energijo.**

3.5 Ocena vpliva projekta Kras-Carso na trajnostni razvoj krasa

Pri oceni vpliva projekta na trajnostni razvoj Krasa se opiram na izsledke magistrske naloge z naslovom "Trajnostni razvoj Krasa z vidika čezmejnega sodelovanja" Olge Abram.

Vrednotenje je opravila s pomočjo 9 kriterijev, ki izkazujejo pozitiven vpliv na trajnostni razvoj.

Tabela 7: Kriteriji za izdelavo ocene vpliva projekta na trajnostni razvoj

Ocena	Blaginja	Ravnovesje in skromnost	Medgeneracijsko sodelovanje
Okoljska komponenta	Projektne aktivnosti se nanašajo na zmanjševanje pritiskov na okolje	Projektne aktivnosti so usmerjene k ohranjanju naravnih virov	Projektne aktivnosti pospešujejo razvoj dejavnosti, ki izhajajo iz lokalnega okolja
Ekonomska komponenta	V okviru projektne aktivnosti je predviden nastanek novih kvalitetnih delovnih mest	Projektne aktivnosti so usmerjene v raziskovalno-razvojne dejavnosti	Projekt je investicijske narave (npr. gradnja infrastrukturnih objektov, nabava opreme)
Socialna komponenta	Projektne aktivnosti prispevajo k dvigu kvalitete bivanja in življenja	Projektne aktivnosti zagotavljajo enakost med spoloma	Projektne aktivnosti prispevajo k povečanju možnosti izobraževanja za vse prebivalce

Vir: O. Abram, Trajnostni razvoj Krasa z vidika čezmejnega sodelovanja, 2011, str. 10.

Kriterije je razdelila glede na okoljsko, ekonomsko in socialno komponento. Pri okoljski komponenti bil upoštevan vpliv projektne aktivnosti na zmanjševanje pritiskov na okolje, vpliv projektne aktivnosti k ohranjanju naravnih virov ter vpliv na pospeševanje razvoja dejavnosti, ki izhajajo iz lokalnega okolja. Pri ekonomski komponenti je bil upoštevan vpliv projektne aktivnosti na nastanek novih kvalitetnih delovnih mest, v kolikšni meri so bile projektne aktivnosti usmerjene v raziskovalno-razvojne dejavnosti in ali je bil projekt investicijske narave. Pri socialni komponenti je bilo upoštevano, v kolikšni meri so projektne aktivnosti prispevale k dvigu kvalitete bivanja in življenja, zagotavljale enakost med spoloma in prispevale k povečanju možnosti izobraževanja za vse prebivalce (Tabela 7, Tabela 8).

Tabela 8: Vpliv projekta na trajnostni razvoj Krasa*

Projekt/Ocena		Blaginja	Ravnovesje in skromnost	Medgeneracijsko sodelovanje
Kras-Carso	Okoljska komponenta	☺	☺	☺
	Ekonomska komponenta	☹	☹	☺
	Socialna komponenta	☺	☺	☹

Legenda: * Vpliv: ☺ V celoti – pozitivni vpliv, ☹ delni vpliv, ☹ Ne – negativni vpliv

Vir: O. Abram, *Trajnostni razvoj Krasa z vidika čezmejnega sodelovanja*, 2011, str. 127.

Projekt Kras-Carso je v šestih izmed devetih kriterijev pozitivno vplival na trajnostni razvoj Krasa. Pozitivni vpliv je doprinesel z aktivnostmi zmanjševanja pritiskov na okolje, ohranjanja naravnih virov, pospeševanja dejavnosti, ki izhajajo iz lokalnega okolja, prispevanja k dvigu kvalitete bivanja in življenja, zagotavljanja enakosti med spoloma in investicijami v gradnjo infrastrukturne opreme ter nabavo opreme. Delno je prispeval k povečanju možnosti izobraževanja za vse prebivalce in k nastanku novih kvalitetnih delovnih mest. Negativni vpliv je bil ocenjen pri aktivnostih, usmerjenih v raziskave in razvoj (povzeto po Abram, 2011). Skupni neto vpliv projekta na trajnostni razvoj Krasa je bil pozitiven.

3.6 Intervju s ključnimi deležniki projekta Kras-Carso

Za namen diplomske naloge sem v juniju 2016 opravila intervju z vodjo projekta Kras-Carso, gospo Katjo Fedrigo, intervju po elektronski pošti s predstavnico italijanskega projektne partnerja, Občina Devin-Nabrežina, gospo Natašo Canziani in intervju po elektronski pošti s sekretarko Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko, gospo Tatjano Rener. Ker (z izjemo ocene vpliva projekta na trajnostni razvoj Krasa, predstavljene v točki 3.5) do sedaj še ni bilo opravljeno vrednotenje projekta Kras-Carso, me je s stališča ocene njegovih učinkov zanimalo, kaj o njem menijo predstavniki oziroma ključni deležniki projekta na obeh straneh meje. Namen intervjujev je bil torej ugotoviti mnenje ključnih deležnikov projekta glede uspešnosti projekta, kaj je doprinesel in kakšno je bilo sodelovanje med deležniki projekta oziroma projektnimi partnerji.

Glede zanimanja prijaviteljev mi je gospa Rener potrdila, da je bilo s strani slovenskih deležnikov prisotno veliko zanimanja za čezmejno sodelovanje z Italijo, kar je razvidno iz števila prijavljenih projektov, ki so jih prejeli za programsko obdobje 2007–2013, in sicer preko 400. Zaradi omejenih sredstev je bilo za realizacijo izbranih zgolj 87 prijavljenih projektov, med katerimi je bil tudi projekt Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso (Priloga 3).

Vodja projekta Kras-Carso, gospa Katja Fedrigo, je mnenja, da je bil projekt **uspešno realiziran**, saj so se sredstva, namenjena projektu, med samo izvedbo celo povečala za 31.673,94 EUR, doseženi pa so bili vsi zastavljeni cilji. Realizirane so bile vse načrtovane aktivnosti, sredstva, ki jih je prvostopenjska kontrola označila kot neupravičena, pa niso ostala neizkoriščena, temveč so zanje poiskali druge možnosti črpanja. Najbolj je bila zadovoljna z uresničitvijo Cilja 3 (okrepiti mrežo centrov za promocijo in ovrednotenje teritorija ter poti, ki bodo povezovala "vozlišča" mreže), saj je vsak partner realiziral vsaj eno čezmejno infrastrukturo in tako prispeval k privlačnosti Krasa. Pričakovala pa je več informacij s področja strategije trženja in upravljanja v študiji Načrt usklajenega upravljanja sprejemnih centrov. Pri realizaciji ostalih 3 ciljev je pogrešala večjo zavezanost projektnih partnerjev k pripravljenim strateškim dokumentom. Vodja projekta je mnenja, da je projekt zaživel in živi preko informacijskega materiala, čezmejne infrastrukture, logotipa projekta oziroma teritorialne blagovne znamke. Na podlagi Študije izvedljivosti vzpostavitve geoparka na Krasu je postala izvedba geoparka glavni cilj novega programskega obdobja, s katerim bo mogoče doseči trajnostni razvoj Krasa in bo predstavljal izvedbeni del študij, nastalih v projektu Kras-Carso (Priloga 1).

Gospa Canziani, predstavnic italijanskega projektne partnerja, Občina Devin-Nabrežina, meni, da je cilj razviti skupne načine za upravljanje zaščitenih območij in pomembnih naravnih znamenitosti v bistvu dolgoročni cilj, za dosego katerega pa je potrebno še naprej vlagati v skupno promocijo in ovrednotenje zaščitenih področij. Ustvariti skupne instrumente za prostorsko planiranje na ravni prostorskih načrtov in izvedbenih aktov je po mnenju gospe Canziani stvar politične volje, različna zakonodaja obeh strani pa predstavlja dodatno omejitev pri izdaji in uporabi skupnih instrumentov. Opaža še vedno prenizko sodelovanje med sprejemnimi centri, pogreša pa tudi aktivnosti v smeri mobilnosti obiskovalcev. Po njenem mnenju je projekt pozitivno vplival na prihodnost Krasa, dokazal je, da je sodelovanje ključ do uspeha. (Priloga 2).

3.7 Ocena uspešnosti projekta Kras-Carso na podlagi razpoložljivih informacij

Z diplomsko nalogo sem želela ugotoviti ali je bil projekt Kras-Carso uspešen pri realizaciji zastavljenih ciljev in ali je prispeval k trajnostnemu razvoju Krasa ter posledično, ali je bilo čezmejno sodelovanje uspešno. Temo čezmejnega sodelovanja na primeru projekta Kras-Carso sem izbrala, ker gre za enega največjih čezmejnih projektov, financiranih s strani EU, ki so se do sedaj izvajali na Krasu, teritorialno sodelovanje in čezmejno sodelovanje pa imata velik pomen v današnji kohezijski politiki EU.

Ker o planiranih in realiziranih aktivnosti projekta ni bilo na voljo kvalitativnih podatkov, sem se zanašala na podatke iz Prijavnice projekta, Zaključnega poročila projekta, Priloge zaključnega poročila projekta, Zadnjega stroškovnega načrta projekta, na vrednotenje vpliva

projekta na trajnostni razvoj Krasa iz magistrske naloge gospe Abram ter na intervjuje s ključnimi deležniki pri projektu.

Šestnajst projektnih partnerjev in drugi sodelujoči pri projektu Kras-Carso so z medsebojnim čezmejnim sodelovanjem in s skupnimi strategijami izvedli številne aktivnosti z namenom doseči zastavljene cilje. Uredili in v mreže povezali so čezmejne infrastrukture (8 poti in 11 zanimivosti), izvedli 9 študij oziroma smernic ter izdelali skupni informacijski material za celoten obmejni Kras.

Z obnovo in vzpostavitvijo novih centrov, poti in ostale čezmejne infrastrukture ter Načrtom usklajenega upravljanja sprejemnih centrov je bil uresničen cilj okrepitev mreže centrov za promocijo in ovrednotenje teritorija ter povezovalnih poti med njimi. Po mnenju predstavnice projektnega partnerja, Občine Devin-Nabrežina, so danes, 3 leta po zaključku projekta, centri še vedno premalo povezani. Potrebno bi bilo vložiti več sredstev v povezovalne poti in mobilnost obiskovalcev. Več informacij oziroma usmeritev bi bilo potrebno pridobiti s področja trženja in upravljanja sprejemnih centrov.

Cilj ustvariti skupne instrumente za prostorsko planiranje na ravni prostorskih načrtov in izvedbenih aktov je bil uresničen s končnim rezultatom izdelanih smernic za prostorske izvedbene akte v občinah na Krasu in Študijo o ustanovitvi EZTS. Študija o ustanovitvi EZTS je dobra osnova za kasnejšo vzpostavitev trajnega sodelovanja in upravljanja čezmejnega območja Krasa.

S ciljem razviti skupne načine za upravljanje zaščitene območij in pomembnih naravnih znamenitosti na Krasu je nastala Študija o možnosti vzpostavitve geoparka na Krasu, ki predstavlja dobro osnovo za njegovo izvedbo v naslednjem programskem obdobju in velik prispevek k družbenoekonomskemu razvoju Krasa ob hkratni ohranitvi naravne in okoljske dediščine.

V okviru cilja podpirati ohranitev naravnega okolja s skupnim planiranjem in s pripravo instrumentov za zaščito pred gozdnimi požari, z varčevanjem z energijo in z uporabo obnovljivih virov energije v javnih zgradbah so bili izdelani strateški dokumenti na temo nadzora nad gozdnimi požari ter pobude za širjenje strategij za varčevanje z energijo. Z ohranjanjem narave Krasa omogočamo trajnost bogastev Krasa.

Projekt Kras-Carso, je na podlagi vrednotenja vpliva projekta na trajnostni razvoj Krasa, pozitivno vplival na trajnostni razvoj okolja, deloma pozitivno vplival na socialno komponento trajnostnega razvoja Krasa, pogrešan pa je pozitiven vpliv na ekonomsko komponento trajnostnega razvoja, predvsem so pogrešana vlaganja v raziskave in razvoj ter zagotavljanja kakovostnih delovnih mest. Po mnenju vodje projekta je na podlagi Študije o izvedljivosti vzpostavitve geoparka na Krasu prav geopark najprimernejše orodje za trajnostni razvoj Krasa.

Intervjuji so pokazali, da je veliko zanimanje za čezmejno sodelovanje in da sodelovanje med projektnimi partnerji ter med udeleženci z obeh strani meje ne vsebuje večjih težav. Edino težava je bila pri pravočasnem izvajanju aktivnosti na italijanski strani zaradi kriznih ukrepov države. Večji problem skupnega razvoja Krasa predstavlja različna zakonodaja obeh držav in politična volja. Projekt je bil na podlagi mnenja ključnih deležnikov uspešen, njegovi rezultati pa so še vedno vidni v obnovljeni infrastrukturi, v informacijskem materialu in še vedno delujoči spletni strani projekta, v izvedenih študijah in smernicah, ki jih nameravajo implementirati v tekočem programskem obdobju z vzpostavitvijo geoparka. Projekt je bil uspešen predvsem zato, ker dokazuje, da je s sodelovanjem možno doseči skupno dobro obeh strani meje.

SKLEP

Projekt Kras-Carso s polnim imenom Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso se je izvajal na teritoriju Krasa v času od 1. oktobra 2010 do 31. marca 2013. Za projekt je bilo namenjenih 3.116.673, 94 EUR, 60 % sredstev je bilo koriščenih na slovenski strani Krasa (Občina Sežana, 2013).

Z obravnavo projekta sem želela ugotoviti, kako je bil projekt uspešen in posredno kako uspešno je čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo. Ker ni na voljo kvalitativnih podatkov o planiranih in realiziranih aktivnostih, sem se zanašala na podatke iz Prijavnice projekta, Zaključnega poročila projekta, Priloge zaključnega poročila projekta, Zadnjega stroškovnega načrta projekta ter na intervjuje s ključnimi deležniki pri projektu.

Cilji projekta so bili uresničeni, saj so bile izvedene vse planirane študije, obnove poti, obnove in ustanovitve sprejemnih centrov, mreže povezav med centri idr. Vprašanje, ki se mi je vzpostavilo med izdelavo diplomske naloge, pa je, kako uspešno so bile izvedene aktivnosti, predvsem študije, in ali je študija dovolj dober rezultat porabljenih sredstev glede na to, da ne prinaša oprijemljivih rezultatov? Po mnenju predstavnice projektnega partnerja Občine Devin-Nabrežina, so danes, 3 leta po zaključku projekta, centri še vedno premalo povezani. Potrebno bi bilo vložiti več sredstev v povezovalne poti in mobilnost obiskovalcev. Več informacij oziroma usmeritev je pogrešanih s področja trženja in upravljanja sprejemnih centrov, ki naj bi jih vseboval Načrt usklajenega upravljanja sprejemnih centrov. Postavitev smernic za prostorske in izvedbene akte ne zavezuje občin k njihovemu upoštevanju, temveč gre za politično voljo in problem različne zakonodaje obeh strani meje. Potreben bi bil podpis skupne listine, ki bi zavezovala občine k uresničevanju smernic, da bi zagotovili zelene rezultate. Lahko povzamem, da je bilo v projektu izvedenih veliko študij za dobrobit Krasa, a nobena ni bila uporabljena v praksi. V projektu so bile izvedene aktivnosti, ki naj bi zagotavljale trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialno kohezijo s skupnimi strategijami na čezmejni ravni. Šele implementacija študij pa bo privedla do zelenega vpliva na razvoj Krasa, ohranjanje njegovih bogastev in krepitev čezmejnega sodelovanja. Prvi primer implementacije nastalih študij se nam, po besedah vodje projekta Kras-Carso, obeta v

tekočem programskem obdobju z vzpostavitvijo geoparka na Krasu, ki bo tako predstavljal uspešnost projekta Kras-Carso.

Sodelovanje med slovenskimi in italijanskimi poslovnimi partnerji tekom projekta ni vsebovalo večjih težav. Sama uskladitev in sodelovanje 16 partnerjev iz obeh strani meje za skupno dobro celotnega Krasa predstavlja velik uspeh projekta. Če upoštevamo, da je poleg poslovnih partnerjev sodelovalo še veliko lokalnega prebivalstva, društev in drugih ustanov, podjetij, pa je uspeh toliko večji.

Lahko zaključim, da projekt Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso predstavlja dober temelj za prihodnje projekte in za nadgradnjo čezmejnega sodelovanja, ki bi lahko bilo celo v bolj zavezujoči obliki, in sicer v obliki implementacije študije o izvedljivosti Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje.

LITERATURA IN VIRI

1. Abram, O. (2011). *Trajnostni razvoj Krasa z vidika čezmejnega sodelovanja* (magistrsko delo). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
2. Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina. (2007). *Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013*. b.k.: Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina.
3. Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina, Dežela Veneto & Republika Slovenija. (b.l.). *Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000–2006 – Programsko dopolnilo*. Trst: Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina.
4. Cohesion. (b.l.) V *Dictionary.com*. Najdeno 10. aprila 2016 na spletni strani <http://www.dictionary.com/browse/cohesion>
5. *Euroservis*. Najdeno 15. junija 2016 na spletni strani <http://euroservis.eu/sl/egiz-ezts/821>
6. Evropska komisija. (2007). *Kohezijska politika 2007–2013 – Komentarji in uradna besedila*. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
7. Evropska komisija. (2008, junij). *Kohezijska politika EU 1988–2008: vlaganje v prihodnost Evrope* (št. 26, str. 15–24). Belgija: Urad za uradne publikacije evropskih skupnosti.
8. Evropska komisija. (2011). *European Territorial Cooperation - Building bridges between people* (str. 9–13). Luksemburg: Urad za uradne publikacije evropskih skupnosti.
9. Evropska komisija. (2016a). *Teritorialna kohezija*. Najdeno 5. aprila 2016 na spletni strani http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/cohesion3/cohesion3_part1_terr_sl.pdf
10. Evropska komisija. (2016b). *Evropski socialni sklad*. Najdeno 10. aprila 2016 na spletni strani <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=525&langId=sl>
11. Evropska komisija. (2016c). *Evropski sklad za regionalni razvoj*. Najdeno 11. aprila 2016 na spletni strani http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/funding/erdf/
12. Evropska komisija. (2016č). *Evropska kohezijska politika v Sloveniji*. Najdeno 5. maja 2016 na spletni strani http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/sl_sl.pdf
13. Evropska komisija. (2016d) *Regionalna politika*. Najdeno 5. junij 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/index_sl.cfm
14. Evropska komisija. (2016e). *Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje*. Najdeno 22. junija 2016 na spletni strani http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/funds/gect/index_sl.htm
15. Evropska komisija. (2016f). *Interreg*. Najdeno 20. junija 2016 na spletni strani http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/
16. Evropska komisija. (2016g). *Kaj se je zgodilo z nekdanjimi skladi (...)*. Najdeno 22. junija 2016 na spletni strani http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/faq/q8/index_sl.htm
17. Evropski parlament. (2016a). *Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija*. Najdeno 11. aprila 2016 na spletni strani http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.1.html

18. Evropski parlament. (2016b). *Evropski sklad za regionalni razvoj*. Najdeno 11. aprila 2016 na spletni strani http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.2.html
19. Evropski parlament. (2016c). *Podpora ESRR za Evropsko teritorialno sodelovanje*. Najdeno 12. aprila 2016 na spletni strani http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.5.html
20. Hazl, V. (2005). *Pregled projektov čezmejnega sodelovanja Slovenije v obdobju 2000–2004 ter analiza učinkov projektov na razvoj v regiji*. Maribor: Služba Vlade Republike Slovenije za samoupravo in regionalni razvoj.
21. *Interreg IIIA Italija Slovenija Evropski program za čezmejno sodelovanje*. Najdeno 19. junija 2016 na spletni strani <http://old.ita-slo.eu/?vie=cnt&lng=slo&gr1=gnn&gr2=pr>
22. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2012). *Študija o prostorskem načrtovanju na Krasu*. b.k.: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
23. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2013a). *Celovit strateški načrt za prostorski razvoj Krasa*. b.k.: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
24. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2013b). *Smernice za prostorske akte v občinah na Krasu*. b.k.: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
25. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2016a). *Rezultati*. Najdeno 29. junija 2016 na spletni strani <http://www.krascarso-carsokras.eu/sl/predstavitev-projekta/rezultati>
26. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2016b). *Študija o Krasu*. Najdeno 29. junija 2016 na spletni strani <http://www.krascarso-carsokras.eu/index.php/sl/uporabno/89-tudija-o-okoljskih-in-naravnih-znailnostih-krasa>
27. Mrak, M., Mrak, M., & Rant, V. (2004). *Kohezijska politika Evropske unije*. Ljubljana: Samozaložba.
28. Občina Sežana. (2009). *Prijavnica projekta Kras-Carso* (interno gradivo). Sežana: Občina Sežana.
29. Občina Sežana. (2013a). *Stroškovni načrt projekta Kras-Carso* (interno gradivo). Sežana: Občina Sežana.
30. Občina Sežana. (2013b). *Priloga k zaključnemu poročilu vodilnega partnerja* (interno gradivo). Sežana: Občina Sežana.
31. Občina Sežana. (2013c). *Zaključno poročilo vodilnega partnerja* (interno gradivo). Sežana: Občina Sežana.
32. Quadracci, A., & Prelovšek, M. (b.l.). *Smernice za upravljanje naravnih območij na Krasu*. b.k.: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
33. *Skupnost občin Slovenije*. Najdeno 20. junij 2016 na spletni strani <https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2015/06/etc-2014-2020-sosfinal-pur1.pdf>
34. Sloveneta. (2013). *Ekonomsko upravljalski del Študije izvedljivosti Geoparka na Krasu*. Sežana: Sloveneta.
35. Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2016a). *Kaj so čezmejni programi in projekti?* Najdeno 29. junija 2016 na spletni strani <http://www.eu-skladi.si/portal/sl/evropsko-teritorialno-sodelovanje/cezmejno-sodelovanje/kaj-so-cezmejni-programi-in-projekti-1>

36. Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2016b). *Kohezijski sklad*. Najdeno 10. aprila 2016 na spletni strani <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/skladi/predstavitev-skladov/kohezijski-sklad>
37. Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2016c). *Kohezija do 2020*. Najdeno 12. aprila 2016 na spletni strani <http://www.eu-skladi.si/sl/ekp/ekp-2014-2020>
38. Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2016č) *Sodelovanje Slovenije v čezmejnih programih evropskega teritorialnega sodelovanja 2014–2020*. Najdeno 16. junija 2016 na spletni strani http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Dokumenti_za_objavo_na_vstopni_strani/Porocilo_ETS_2014-2020_pregled_porocilo_141217.pdf
39. Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2016d). *Operativni programi*. Najdeno 17. junija 2016 na spletni strani <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/operativni-programi>
40. Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2016e). *Programsko obdobje 2014–2020*. Najdeno 27. junija 2016 na spletni strani http://www.ita-slo.eu/program/programsko_obdobje_14_20/#programsko_obmocje
41. Univerza na primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper. (2013). *Študija o vzpostavitvi Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje (EZTS) "Kras-Carso"*. b.k.: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
42. Uredba Evropskega parlamenta in sveta. (ES) Uradni list EU št. 1082/2006 UL L 210/19, 2006.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Intervju z gospo Katjo Fedrigo, vodjo projekta Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso	1
Priloga 2: Intervju z gospo Natašo Canziani, predstavnico projektnega partnerja (Občina Devin-Nabrežina)	3
Priloga 3: Intervju z gospo Tatjano Rener, sekretarko Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko	4
Priloga 4: Seznam kratic	6

PRILOGA 1: Intervju z gospo Katjo Fedrigo, vodjo projekta Trajnostno upravljanje naravnih virov in teritorialna kohezija Kras-Carso

Ali menite, da je bil projekt uspešno realiziran?

Začetna vrednost projekta je bila 3.085.000,00 EUR, končna pa 3.116.673,94 EUR (koriščenje dodatnih sredstev zaradi ostanka sredstev na ravni Programa) in načrtovani rezultati so bili realizirani vsi, zato ocenjujemo, da je bil projekt uspešno realiziran.

Smatrate, da so bila sredstva za projekt učinkovito porabljena?

Ja, saj smo realizirali vse načrtovane aktivnosti oz. še več od prvotno načrtovanega. Sredstva, ki jih je prvostopenjska kontrola označila kot neupravičena, niso ostala neizkoriščena, saj smo poiskali druge možnosti s katerimi smo uspešno počrpali dodeljena sredstva.

Kako ocenjujete uresničitev cilja 1, ki se glasi: "**razviti skupne načine za upravljanje zaščitenih območij in pomembnih naravnih znamenitosti**", z oceno 1–5 (5 je najboljša ocena)?

Z oceno 4, ker pogrešamo večjo zavezanost PP k pripravljenim strateškim dokumentom. V sklopu projekta smo ustvarili podlage za skupno delo na tem področju. Na podlagi Študije o Krasu - o okoljskih in naravnih značilnosti Krasa (analiza obstoječega stanja) so bile izdelane Smernice za upravljanje naravnih območij na Krasu. Posebej za slovenski del Krasa in posebej za italijanski del Krasa ter skupne smernice. Trenutno je uporaba strateških dokumentov stvar vsakega posameznika, zato želimo z ustanovitvijo geoparka določiti skupno upravljalno strukturo, ki bo skrbelo za implementacijo izdelanega.

Kako ocenjujete uresničitev cilja 2, ki se glasi: "**ustvariti skupne instrumente za prostorsko planiranje na ravni prostorskih načrtov in izvedbenih aktov**", z oceno 1–5 (5 je najboljša ocena)?

Enako kot cilj 1, pri čemer je bila tukaj analiza stanja izdelana v sklopu Študije o prostorskem načrtovanju Krasa, ki je bila podlaga za Celovit strateški načrt za prostorski razvoj Krasa in Smernice za prostorske izvedbene akte v občinah na Krasu.

Kako ocenjujete uresničitev cilja 3, ki se glasi: "**okrepiti mrežo centrov za promocijo in ovrednotenje teritorija ter poti, ki bodo povezovale "vozlišča" mreže**", z oceno 1–5 (5 je najboljša ocena)?

Z oceno 5. Bile so izvedene številne čezmejne infrastrukture (vsak od projektnih partnerjev je izvedel vsaj eno), ki prispevajo k privlačnosti teritorija. Za krepitev mreže centrov za promocijo pa je bil narejen še Načrt usklajenega upravljanja sprejemnih centrov. Sicer smo z

dokumentom želeli pridobiti več, posebej s področja strategije trženja in upravljanja, vendar smo bili omejeni s finančnimi sredstvi.

Kako ocenjujete uresničitev cilja 4, ki se glasi: "**podpirati ohranitev naravnega okolja s skupnim planiranjem in s pripravo instrumentov za zaščito pred gozdnimi požari, z varčevanjem z energijo in z uporabo obnovljivih virov energije v javnih zgradbah**", z oceno 1–5 (5 je najboljša ocena)?

Enak odgovor kot je odgovor na prvi dve vprašanji, pri čemer so bili na tem področju izdelani strateški dokumenti na temo nadzora nad gozdnimi požari ter pobude za širjenje strategij za varčevanje z energijo.

Ali je projekt Kras-Carso zaživel?

Ja, je zaživel, nekako še živi (npr. logotip projekta = teritorialna blagovna znamka, čezmejne infrastrukture, info. material, itd.) in upajmo, da bo živel tudi naprej. V tem programskem obdobju namreč načrtujemo skupni projekt "Vzpostavitev čezmejnega geoparka na območju Matičnega Krasa", ki bo pomenil nadgradnjo in v povezavi z nastalimi strateškimi dokumenti tudi izvedbeni del projekta KRAS-CARSO.

Kaj menite, kako je projekt vplival na prihodnost Krasa? Kako gledate na prihodno čezmejno sodelovanje?

Rezultati strateškega projekta KRAS-CARSO so odlična podlaga za nadaljevanje v smeri implementacije, nadgradnje oz. izvedbenega dela projekta. Študija izvedljivosti vzpostavitve geoparka na Krasu dokazuje, da je geopark najprimernejše "orodje" za trajnostni razvoj Krasa, zato je vzpostavitev geoparka naš cilj v tem programskem obdobju.

Kako ocenjujete sodelovanje med projektnimi partnerji z oceno 1–5 (5 je najboljša ocena)? Zakaj taka ocena?

Sodelovanje bi lahko ocenila nekje 3–4. Ker je bilo z nekaterimi projektnimi partnerji težavno sodelovati (dolga odzivni čas, nesamostojnost pri opravljanju projektnega dela, ipd.).

So bile kake težave pri sodelovanju z italijansko stranjo?

Sodelovanje z italijanskimi projektnimi partnerji ni bilo tako težavno, ker smo jih uspešno reševali sproti. Predvsem so bile težave s pravočasno porabo projektnih sredstev oz. izvedbo projektnih aktivnosti, zaradi državnih ukrepov v kriznem času.

Sodelovanje z OU/STS: na začetku bolj težavno, zaradi pomanjkljivih navodil, usmeritev, nepopolnih informacij, ipd., tekom projekta pa vedno boljše, predvsem zaradi skupnih

sestankov z vodilnim partnerjem projektov in naše skrbnice projekta (predstavnica STS), ki nam je bila v veliko pomoč pri izvajanju projekta.

PRILOGA 2: Intervju z gospo Natašo Canziani, predstavnico projektne partnerja (Občina Devin-Nabrežina)

Ali je po vašem mnenju projekt Kras-Carso zaživel?

Projekt je vsekakor zaživel, glede na pričakovanja pa bi lahko dosegli veliko več.

Smatrate, da so bila sredstva za projekt učinkovito porabljena?

Vsak projektni partner je po svojih močeh izkoristil namenjena sredstva. Izvedenih aktivnosti je bilo veliko, tako da je vsak partner lahko razvil svoje prioritete naloge.

Kako ocenjujete sodelovanje med projektnimi partnerji z oceno 1–5 (5 je najboljša ocena)?

Ocena je 4, ker nekatere stvari bi lahko še izboljšali.

So bile kake težave pri sodelovanju med slovensko in italijansko stranjo?

Pri sodelovanju nisem opazila večjih težav med slovensko in italijansko stranjo. Morda je bila edina težava v tem, da je bil partner Občina Trst glede na ostale občine največji in zato je imel več težav pri izvajanju aktivnosti.

Kako ocenjujete (vaše mnenje) uresničitev cilja 1, ki se glasi: "**razviti skupne načine za upravljanje zaščitene območij in pomembnih naravnih znamenitosti**"?

Cilj je dolgoročen, zato je pomembno, da se še naprej dela na skupni promociji in ovrednotenju zaščitene območij.

Kako ocenjujete (vaše mnenje) uresničitev cilja 2, ki se glasi: "**ustvariti skupne instrumente za prostorsko planiranje na ravni prostorskih načrtov in izvedbenih aktov**"?

Tu gre predvsem za politično voljo do skupnega prostorskega planiranja. Različna zakonodaja na italijanski in slovenski strani pa dodatno zakomplicira izdajo in kasnejšo uporabo skupnih instrumentov.

Kako ocenjujete (vaše mnenje) uresničitev cilja 3, ki se glasi: "**okrepiti mrežo centrov za promocijo in ovrednotenje teritorija ter poti, ki bodo povezovala "vozišča" mreže**"?

S projektom smo skušali posodobiti nekatere povezovalne poti, potrebna pa bi bila še dodatna sredstva. Centri sicer obstajajo in so vsi na visokem nivoju, izboljšati pa bi morali povezovanje le-teh in mobilnost obiskovalcev.

Kako ocenjujete (vaše mnenje) uresničitev cilja 4, ki se glasi: "**podpirati ohranitev naravnega okolja s skupnim planiranjem in s pripravo instrumentov za zaščito pred gozdnimi požari, z varčevanjem z energijo in z uporabo obnovljivih virov energije v javnih zgradbah**"?

Vsak skupni instrument pripomore k izboljšanju trenutnega stanja. Naravno okolje je vrednota, ki jo moramo vsekakor primerno zaščititi na vseh ravneh in s skupnimi močmi.

Kaj menite, kako je projekt vplival na prihodnost Krasa? Kako gledate na prihodnost čezmejnega sodelovanja?

Projekt je pozitivno vplival na prihodnost Krasa, izboljšal je človeške in institucionalne vezi ter dokazal, da je v sodelovanju ključ do uspeha. Čezmejno sodelovanje nudi ogromno možnosti za nadgradnjo današnjega stanja, na različnih ravneh. Potrebujemo izobražene kadre, ki naj se ukvarjajo z načrtovanjem in izpeljavo projektov. Potrebno pa je tudi imeti podporo vseh zainteresiranih subjektov, ki lahko s svojim doprinosom ustvarijo pozitivne pogoje za skupno rast danega teritorija.

PRILOGA 3: Intervju z gospo Tatjano Rener, sekretarko Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko

Kako bi ocenili učinkovitost Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013?

Prvi namen čezmejnih programov je krepiti sodelovanje med institucijami in predstavniki različnih ciljnih skupin, ki bi sicer brez teh programov, sploh ne sodelovali ali vsaj bistveno manj. Program je prispeval k medsebojnemu spoznavanju skupnih izzivov, k iskanju skupnih rešitev in soustvarjal pogoje za trajnejše vezi. V tem oziru je program učinkovit.

Koliko projektov je bilo prijavljenih na razpise za Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013 in koliko od prijavljenih je bilo odobrenih? Kje vidite vzroke za tiste, ki niso bili odobreni?

Prijavljenih je bilo preko 400 projektov v okviru treh razpisov, odobrenih pa je bilo 87 projektov ali 20 % vlog, zaradi omejenih sredstev. Ocenjevalni postopek upošteva dogovorjena merila in Nadzorni odbor potrdi tiste, ki so zbrali najvišje število točk. Nekateri prijavitelji prijavijo projekt brez zelo jasnih ciljev, kaj želijo s projektom.

Ali je veliko zanimanje za sodelovanje na projektih Slovenija-Italija?

Zelo veliko.

Kako bi ocenili čezmejno sodelovanje z Italijo z oceno 1–5 (5 je najboljša ocena) in opisali z besedami? Se srečujete s težavami pri sodelovanju? Katerimi?

Ocenila bi nekaj srednjega, med 3–4. Seveda bi bilo lahko boljše. Še vedno so težave zaradi ovir, ki jih predstavlja nepoznavanje jezika drug drugega in hkrati se temu posveča premalo pozornosti tudi v okviru projektov. Druga ovira so zelo različne nacionalne zakonodaje.

Kako gledate na programsko obdobje 2014–2020? Kakšne prednosti vidite za razvoj Krasa in sodelovanja z Italijo?

Novo programsko obdobje zahteva večjo osredotočenost, manj širok nabor ukrepov, s čimer bi dosegli večjo koncentracijo sredstev za skupni cilj, ki pa mora biti zelo jasno določen in v skladu s programskimi cilji. Torej morajo prijavitelji najprej preveriti ali njihova ideja prispeva k uresničevanju ciljev, ki sta jih obe partnerski državi določili v programu (tudi na podlagi posvetovanja s teritorijem). Kras je bil v preteklih Interreg programih zelo aktiven, izvedli so veliko projektov, zato bi morali sedaj ovrednotiti vse rezultate že izvedenih projektov ter se odločiti, kaj želijo nadgraditi, da bi najbolj prispevalo k zelenemu razvoju Krasa.

PRILOGA 4: Seznam kratic

EK	Evropska komisija
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ESR	Evropski sklad za ribištvo
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
ETS	Evropsko teritorialno sodelovanje
EU	Evropska unija
EZTS	Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje
IPA	Instrument for Pre-accession Assistance (Instrument za predpristopno pomoč)
KS	Kohezijski sklad
PHARE	<i>Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy</i> (Pomoč Poljski in Madžarski pri prestrukturiranju gospodarstva)
PHARE CBC	Cross Border Cooperation (PHARE čezmejno sodelovanje)
SKTE	Standardna klasifikacija teritorialnih enot
STS	Skupni tehnični sekretariat